

Міністерство науки і освіти України
Дніпровський державний аграрно-економічний університет
Факультет обліку і фінансів
Кафедра фінансів, банківської справи та страхування

**ДОПУСТИТИ ДО ЗАХИСТУ
В ЕКЗАМЕНАЦІЙНІЙ КОМІСІЇ:**

Завідувачка кафедри,

д.е.н., професор

_____
ХАЛАТУР

Світлана

“ _____ ” _____ **2024 р.**

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

**на тему : Удосконалення управління фінансовими ризиками
комерційного банку**

Освітньо-професійна програма «Фінанси, банківська справа та страхування»

Спеціальність 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»

Ступінь вищої освіти: Магістр

Здобувач

Олена ШЕВЧЕНКО

Науковий керівник,

к.е.н., професор

Юлія МАСЮК

Дніпро – 2024

**ДНПРОВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНО-ЕКОНОМІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ**

Факультет обліку і фінансів

Кафедра фінансів, банківської справи та страхування

Освітній ступінь магістр

Освітньо-професійна програма «Фінанси, банківська справа та страхування»

Спеціальність 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувачка кафедри

_____ Світлана ХАЛАТУР

« _____ » _____ 20__ р.

ЗАВДАННЯ

На кваліфікаційну роботу здобувачу

ШЕВЧЕНКО ОЛЕНІ ЮРІЇВНІ

1.Тема дипломної роботи «Удосконалення управління фінансовими ризиками комерційного банку»

2.Керівник роботи Масюк Юлія Володимирівна, к.е.н., професор
затверджені наказом ДДАЕУ від «20» листопада 2023 р. № 3506

Строк подання здобувачем роботи – 6 лютого 2024 року.

3.Вихідні дані до роботи Річні звітність та фінансові звіти АТ КБ «Приватбанк», законодавчо-нормативні акти, інструктивна та нормативна та фінансово-економічна література.

4.Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розкрити). 1. Визначення теоретичних та методологічних підходів до управління фінансовими ризиками комерційного банку. 2. Комплексна оцінка та аналіз діяльності АТ КБ «Приватбанк». 3.Шляхи удосконалення управління фінансовими ризиками комерційного банку. Висновки і пропозиції.

5. Перелік графічного матеріалу (з точним зазначення обов'язкових креслень).

1. Фінансові ризики комерційного банку. 2.Елементи організаційного механізму управління фінансовими ризиками в комерційному банку. 3.Структура комітетів Наглядової ради АТ КБ «Приватбанк». 4. Аналіз динаміки активів АТ КБ «Приватбанк» за 2018-2022рр. 5.Склад та структура власного капіталу АТ КБ «Приватбанк». 6.Склад пасивів балансу АТ КБ «ПриватБанк» за 2018-2022рр. 7.Динаміка структури цінних паперів АТ КБ «Приватбанк» за 2018-2022 рр. 8.Динаміка коефіцієнтів рентабельності активів і капіталу АТ КБ «Приватбанк» за 2018-2022 рр. 9.Динаміка депозитного портфелю АТ КБ «Приватбанк» за 2018-2022рр. 10.Динаміка формування чистого прибутку АТ КБ «Приватбанк» за 2018-2022рр. 11.Динаміка фінансової стійкості АТ КБ «Приват Банк» в 2018-2022рр. 12.Динаміка рівня кредитно-інвестиційного портфеля АТ КБ «Приват Банк» в 2018-2022рр. 13.Динаміка показників ефективності управління

кредитним портфелем АТ КБ «Приват Банк» в 2018-2022рр. 14.Складові системи ризик-менеджменту комерційних банків. 15.Методологія управління фінансовими ризиками комерційних банків. 16.Динаміка показників, що впливають на рівень ризику кредитного портфелю АТ КБ «Приватбанк» в 2018-2023 рр. 17. Параболічний та лінійний тренди кореляційно-регресійного аналізу ризику кредитного портфелю АТ КБ «Приватбанк» в 2018-2023 рр.

6. Консультанти розділів роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		Завдання видав	Завдання прийняв

7. Дата видачі завдання _____ «23» червня 2023 р. _____

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів дипломної роботи	Термін виконання етапів роботи	Примітка
1	Визначення теоретичних та методологічних підходів до управління фінансовими ризиками комерційного банку	Червень 2023	
2	Комплексна оцінка та аналіз діяльності АТ КБ «Приватбанк»	Липень-серпень.2023	
3	Шляхи удосконалення управління фінансовими ризиками комерційного банку	Вересень-жовтень 2023	
4	Висновки і пропозиції	Листопад-грудень 2023	
5	Оформлення кваліфікаційної роботи	Січень 2024	

Здобувачка _____ Олена ШЕВЧЕНКО
(підпис) (прізвище та ініціали)

Керівник роботи _____ Юлія МАСЮК
(підпис) (прізвище та ініціали)

ЗМІСТ

РЕФЕРАТ	
ВСТУП	5
РОЗДІЛ 1. ВИЗНАЧЕННЯ ТЕОРЕТИЧНИХ ТА МЕТОДОЛОГІЧНИХ ПІДХОДІВ ДО УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ РИЗИКАМИ КОМЕРЦІЙНОГО БАНКУ	8
1.1. Визначення та сутність економічної категорії «фінансові ризики» комерційного банку	8
1.2. Організаційний механізм управління фінансовими ризиками комерційного банку	10
1.3. Методи управління фінансовими ризиками комерційного банку	19
Висновки до розділу 1	30
РОЗДІЛ 2. КОМПЛЕКСНА ОЦІНКА ТА АНАЛІЗ ДІЯЛЬНОСТІ АТ КБ «ПРИВАТБАНК»	32
2.1. Загальна корпоративно-фінансова характеристика АТ КБ «Приватбанк»	32
2.2. Комплексний аналіз фінансової звітності АТ КБ «Приватбанк»	34
2.3. Оцінка та аналіз фінансових показників АТ КБ «Приватбанк»	40
Висновки до розділу 2	50
РОЗДІЛ 3. ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ РИЗИКАМИ КОМЕРЦІЙНОГО БАНКУ	54
3.1. Шляхи удосконалення управління фінансовими ризиками комерційного банку	54
3.2. Кореляційно-регресійна модель впливу факторів на фінансові ризики АТ КБ «Приватбанк»	56
Висновки до розділу 3	62
ВИСНОВКИ І ПРОПОЗИЦІЇ	65
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	71

РЕФЕРАТ

Тема: «Удосконалення управління фінансовими ризиками комерційного банку».

Кваліфікаційна робота магістра: 77с., 18 табл., 17 рис., 55 літературних джерел.

Мета кваліфікаційної роботи – дослідити теоретико-методологічні підходи управління фінансовими ризиками комерційного банку, а також визначити шляхи його удосконалення.

Предмет дослідження: теоретичні і методологічні засади удосконалення управління фінансовими ризиками комерційного банку АТ КБ «Приватбанк».

Об`єкт дослідження: процес удосконалення управління фінансовими ризиками комерційного банку.

Методи дослідження: порівняння, узагальнення, аналогії, дедукції, індукції, синтезу, синектики, аналізу динамічних рядів, групування, кореляційно-регресійного аналізу, структурний, системний, графічний методи.

В процесі виконання кваліфікаційної роботи магістра досліджено теоретико-методологічні підходи щодо управління фінансовими ризиками комерційного банку, здійснено аналіз фінансових показників діяльності банківської установи, надано відповідні рекомендації стосовно удосконалення управління фінансовими ризиками комерційного банку. Отримані результати кореляційно-регресійної моделі впливу факторів на фінансові ризики відображені в кваліфікаційній роботі надані для практичного впровадження в діяльності АТ КБ «Приватбанк».

АНОТАЦІЯ

ФІНАНСОВІ РИЗИКИ, ФІНАНСОВЕ УПРАВЛІННЯ, УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ РИЗИКАМИ, КОМЕРЦІЙНИЙ БАНК, РИЗИК-МЕНЕДЖМЕНТ.

ANNOTATION

FINANCIAL RISKS, FINANCIAL MANAGEMENT, FINANCIAL RISK MANAGEMENT, COMMERCIAL BANK, RISK MANAGEMENT.

ВСТУП

Актуальність дослідження. Під впливовою дією економічних кризових явищ та прояву нестабільності економічних процесів, важливого значення набуває виявлення фінансових ризиків в банківському секторі економіки, а також пошук дієвих способів, методів і інструментів при їх ефективному управлінні. Кожна банківська установа є частиною банківської системи країни, тому Національним банком України щорічно формується рейтинг надійних комерційних банків, згідно якого здійснюється оцінка системно важливих банків України, їх загального обсягу активів, розміру депозитного та кредитного портфелю, тощо. Саме надійні банківські установи здатні подолати фінансові труднощі, усунути несприятливі фактори, протистояти впливу негативних подій при вмілому поєднанні базових принципів управління фінансовими ризиками.

В сучасній економічній літературі висвітлено, що важливу роль на фінансовому ринку відіграє управління фінансовими ризиками комерційними банками, теоретичні положення якого відображені в наукових працях відомих науковців, таких як: Астахова Н.І., Бобиль В.В., Васильчишин О.Б., Волкова Н.І., Васильєва Т.А., Васильців Т.Г., Войневич Ю.С., Гуріна О.В., Діба М.І., Дьяченко Я.Я., Єпіфанов А.О., Журавльова Т.О., Заруба О.Д., Мухіна А.С., Коваленко В.В., Криклій О.А., Куцик П.О., Макаренко Ю. П., Осадчий Є.С., Городинський Д. І., Сороківський В.М., Стефаняк В.І., Сорокінська М.В., Петрович Й.М., Примостка Л.О., Старостіна А.О., Цимбал Л.М., Чмутова І.М., Шульга Н.П., Міщенко В.І., Анісімова Л.Л. Але разом з тим невирішеним залишається питання стабілізації функціонування фінансового ринку країни та удосконалення управління фінансовими ризиками комерційних банків в сучасній банківській системі.

Мета дослідження. Метою дослідження виступає поглиблене вивчення теоретико-методологічні підходів управління фінансовими ризиками комерційного банку, а також визначити шляхи його удосконалення.

У відповідності до поставленої мети в ході написання роботи необхідно вирішити наступні завдання:

- дослідження теоретичних та методологічних підходів щодо управління фінансовими ризиками комерційного банку;
- дослідити та систематизувати класифікацію фінансових ризиків банківських установ;
- вивчити загальну корпоративно-фінансову характеристику діяльності АТ КБ «Приватбанк»;
- проаналізувати розділи річної і фінансової звітності АТ КБ «Приватбанк»;
- удосконалення механізму та системи управління фінансовими ризиками комерційного банку;
- запропонувати розрахунки кореляційно-регресійної моделі впливу факторів на фінансові ризики та прогнозних показників діяльності АТ КБ «Приватбанк»;
- запропонувати напрями мінімізації фінансових ризиків АТ КБ «Приватбанк», а також удосконалення управління ними.

Об'єктом дослідження являється процес удосконалення управління фінансовими ризиками АТ АБ «Приватбанк».

Предмет дослідження - теоретичні і методологічні засади Удосконалення управління фінансовими ризиками АТ АБ «Приватбанк».

Методи дослідження. В процесі написання кваліфікаційної роботи були використані наступні методи: порівняння, узагальнення, аналогії, дедукції, індукції, синтезу, синектики, аналізу динамічних рядів, групування, графічні, системні, факторні, структурні методи, фінансовий аналіз, дисперсійного, кореляційного і регресійного аналізу, метод найменших квадратів, економетричного моделювання з прогнозом на наступний період.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в науковому обґрунтуванні теоретико-методологічних підходів та подальшому розвитку досліджень управління фінансовими ризиками комерційного банку, пошуку практичних рекомендації щодо його удосконалення, а отримані результати дозволили сформулювати новизну роботи:

- удосконалено та уточнено економічну сутність поняття «фінансові ризики» комерційних банків ;

- набули подальшого розвитку теоретично-методологічні підходи щодо управління фінансовими ризиками комерційних банків;

- удосконалено систему та методологію управління фінансовими ризиками комерційних банків із застосуванням кореляційно-регресійної моделі впливу показників на зменшення фінансових ризиків АТ КБ «Приватбанк».

Практична цінність одержаних результатів та новизна полягає в науковому обґрунтуванні удосконалення теоретичних і методологічних підходів управління фінансовими ризиками комерційних банків та побудові кореляційно-регресійної моделі впливу показників на фінансові ризики АТ КБ «Приватбанк». Результати дослідження та окремі рекомендації удосконалення управління фінансовими ризиками комерційних банків рекомендовані для провадження в практичну діяльність АТ КБ «Приватбанк».

Публікації. За результатами дослідження опубліковано фахову статтю «Фінансовий ризик-менеджмент комерційного банку» в фаховому виданні «Інвестиції: практика та досвід» (січень, 2024).

Структура та обсяг роботи. Кваліфікаційна робота складається із вступу, трьох розділів, висновків, додатків і списку використаних джерел із 55 найменувань. Основний зміст роботи викладено на 77 сторінках друкованого тексту. Робота містить 18 таблиці, 17 рисунків.

РОЗДІЛ 1. ВИЗНАЧЕННЯ ТЕОРЕТИЧНИХ ТА МЕТОДОЛОГІЧНИХ ПІДХОДІВ ДО УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ РИЗИКАМИ КОМЕРЦІЙНОГО БАНКУ

1.1. Визначення та сутність економічної категорії «фінансові ризики» комерційного банку

Сутність економічної категорії «фінансові ризики» комерційного банку пов'язана з можливим виникненням втрат або непередбачуваними змінами у фінансових показниках банку, які можуть виникнути внаслідок зовнішніх чи внутрішніх факторів. Фінансові ризики є невід'ємною частиною банківської діяльності і пов'язані зі специфікою їх функцій та операцій. Фінансові ризики комерційного банку подано на рис. 1.1.

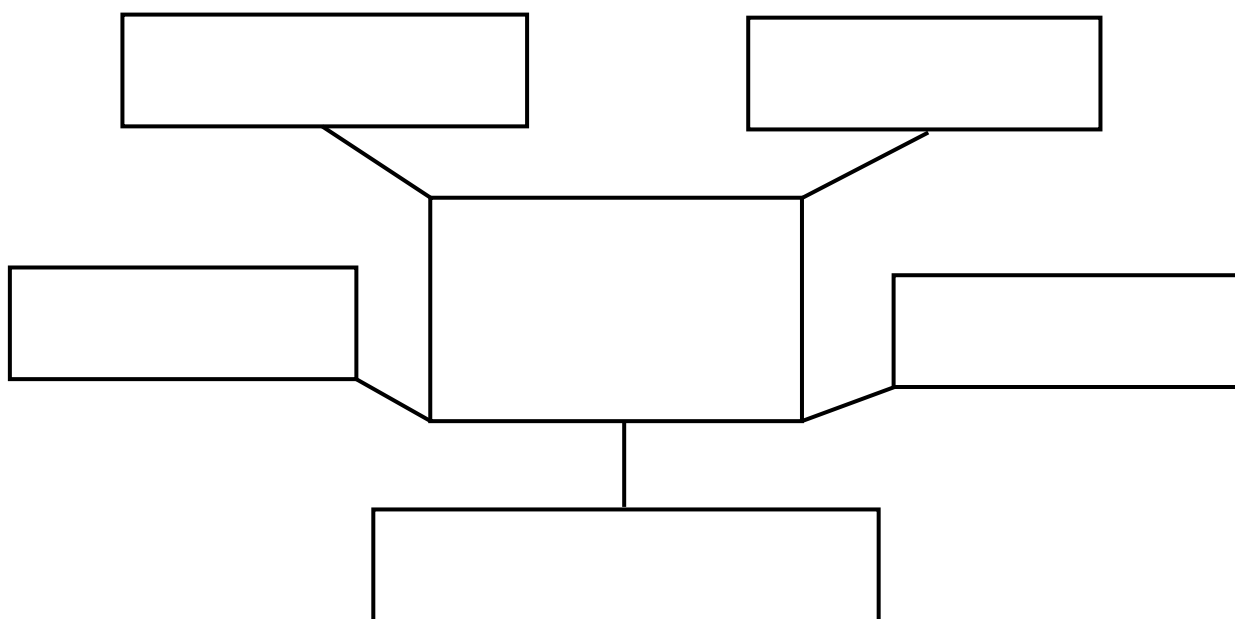

Рис. 1.1. Фінансові ризики комерційного банку

Автори деяких наукових публікацій від кредитними ризиками розуміють ризики певних втрат, що здатні виникати внаслідок невиконання позичальником своїх фінансових зобов'язань перед банком. При цьому ризику може піддаватися як корпоративний, так і роздрібний кредит [11, с.87].

Управління кредитним ризиком вимагає постійного моніторингу та вдосконалення стратегій для забезпечення стійкості банку в умовах невизначеності на фінансовому ринку.

Виникнення ринкових ризиків пов'язане зі зміною ринкових цін на фінансові інструменти, такі як акції, облігації, валюта тощо. Окремі науковці вважають, що «ринковий ризик включає в себе процентний ризик, валютний ризик, ризик зміни цін на фінансові інструменти тощо» [18, с.53].

Управління ринковим ризиком включає в себе використання різноманітних фінансових інструментів, таких як ф'ючерси, опціони, інтереси з різних фінансових ринків та інші стратегії для зменшення можливих втрат через зміни на ринках. Також важливим є аналіз та стрес-тестування портфеля банку з метою визначення ймовірності виникнення різних сценаріїв та їх впливу на фінансовий стан банку.

Ризиком ліквідності називаються такі ризик втрат, які можуть виникнути через недостатню ліквідність банку, тобто неспроможність вчасно здійснити операції з обсягами та швидкістю, необхідними для забезпечення нормального функціонування [23, с.7]. Для управління ризиком ліквідності банки вживають різноманітні заходи, такі як:

- Створення ліквідних резервів – банки утримують грошові кошти або інші ліквідні активи для того, щоб бути готовими до можливого збільшення потреб у ліквідності.

- Стрес-тестування – банки проводять стрес-тестування, щоб визначити, як добре вони можуть витримати стрімкий збільшений попит на ліквідність у різних сценаріях.

- Диверсифікація джерел ліквідності – залучення ліквідності від різних джерел, таких як ринки грошового капіталу, центральні банки, інші банки та фінансові інституції.

Ефективне управління ліквіднісним ризиком важливо для забезпечення стабільності банку та захисту інтересів його клієнтів.

Під операційним ризиком розуміється ризик виникнення втрат внаслідок неправильності або недостатності функціонування банківських процесів та систем, технологічних аспектів, людського фактору, а також через зміни у законодавстві, політиці або інших факторах, що можуть вплинути на діяльність банку. Управління операційним ризиком включає в себе впровадження ефективних внутрішніх контрольних процедур, розвиток та впровадження сучасних технологічних рішень для автоматизації процесів, надання відповідного навчання та підтримки персоналу, а також систематичний аналіз та оцінку ризиків. Банки також можуть використовувати страхування для покриття операційних ризиків.

Ризиком облікової ставки автори наукових економічних публікацій визначають такий «ризик, який пов'язаний зі зміною рівня процентних ставок на ринку, що може вплинути на фінансові результати банку. Управління ризиком облікової ставки передбачає використання різних фінансових інструментів», таких як процентні свопи, опціони на процентні ставки, індексовані до процентних ставок облігації тощо [30, с. 152]. Банки також використовують методи аналізу та стрес-тестування для визначення впливу можливих змін процентних ставок на їхні фінансові показники.

Управління фінансовими ризиками є важливою частиною стратегічного керівництва банком і включає в себе впровадження різноманітних методів та інструментів для зменшення чи контролю ризиків.

1.2. Організаційний механізм управління фінансовими ризиками комерційного банку

Організаційний механізм управління фінансовими ризиками в комерційному банку є важливим компонентом його діяльності, оскільки банки стикаються з різними видами ризиків у своїй фінансовій діяльності [12, с.185]. Ключові елементи організаційного механізму управління фінансовими ризиками в комерційному банку представлено на рис. 1.2.

1. Структура управління ризиками, як елемент організаційного механізму управління фінансовими ризиками в комерційному банку влючає:

1 Високорівневе управління ризиками:

- Політика управління ризиками – розробка і прийняття вищим керівництвом банку політики управління ризиками, яка визначає загальні цілі, стратегії та принципи управління ризиками в усіх аспектах діяльності банку.

- Оцінка та прийняття ризиків – визначення припустимого рівня ризику та встановлення процедур для оцінки та прийняття рішень щодо прийняття або управління ризиками.

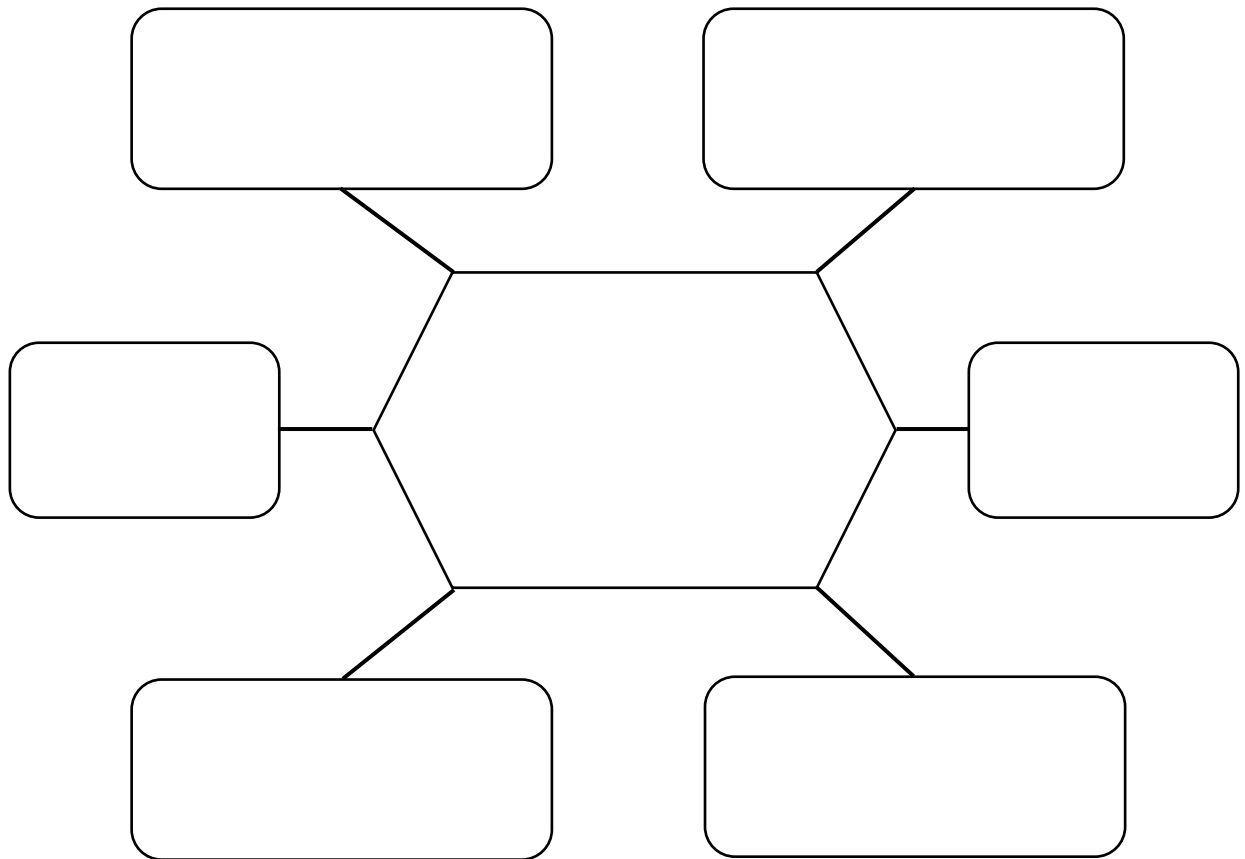

Рис. 1.2. Елементи організаційного механізму управління фінансовими ризиками в комерційному банку

2 Ризик-комітет:

- Формування комітету – створення спеціального комітету з управління ризиками, який складається з представників вищого керівництва та фахівців із різних областей банківської діяльності.

- Функції комітету – аналіз різних видів ризиків, визначення стратегій управління ризиками, розгляд регулярних звітів щодо ризиків та рекомендації вищому керівництву.

3 Планування та стратегії:

- Стратегії управління ризиками – визначення конкретних стратегій для управління різними видами ризиків, такими як кредитний ризик, ринковий ризик, операційний ризик тощо.

- Планування заходів – розробка конкретних планів дій та заходів для здійснення стратегій управління ризиками.

4 Організаційна структура:

- Відділ управління ризиками – створення спеціалізованого відділу, відповідального за реалізацію політики та стратегій управління ризиками.

- Забезпечення ресурсами – надання необхідних ресурсів (людських, фінансових та технічних) для ефективної роботи відділу управління ризиками.

5 Освіта та навчання:

- Професійний розвиток – забезпечення навчання та підвищення кваліфікації персоналу у сфері управління ризиками.

- Свідомість персоналу – впровадження системи, яка сприяє високій рівні свідомості серед співробітників банку щодо ризиків та методів їх управління.

Цей елемент є основною складовою організаційного механізму управління фінансовими ризиками комерційного банку і забезпечує чітку структуру та стратегії для ефективного управління ризиками на всіх рівнях організації [29, с.11].

Розподіл обов'язків є важливою складовою організаційного механізму управління фінансовими ризиками в комерційному банку. Цей елемент

визначає, які відділи та підрозділи беруть на себе відповідальність за різні аспекти управління ризиками. Він поділяється на більш деталізовані елементи:

1. Відділ управління ризиками:

- Ідентифікація ризиків – відділ управління ризиками визначає всі можливі фінансові ризики, з якими банк може зіткнутися. Це може включати кредитний ризик, ринковий ризик, операційний ризик, ліквіднісний ризик та інші.

- Вимірювання ризиків – розробка моделей та методів для визначення рівня ризику в різних сегментах банківської діяльності. Визначення ключових показників ризиків.

- Розробка стратегій управління ризиками – визначення конкретних стратегій та заходів для зниження або прийняття ризиків, що виникають.

2. Відділ фінансів:

- Фінансовий аналіз ризиків – відділ фінансів виконує аналіз впливу фінансових ризиків на банк, оцінює їхній потенційний вплив на фінансові показники та прибутковість.

- Формування резервів – визначення необхідності формування резервів для компенсації можливих збитків, пов'язаних із зростанням рівня ризику.

- Фінансове планування та бюджетування – розробка фінансових планів та бюджетів, враховуючи можливі фінансові ризики та враховуючи стратегії управління ризиками.

3. Комітет з управління ризиками:

- Моніторинг ризиків – комітет з управління ризиками відповідає за постійний моніторинг фінансових ризиків та ефективність заходів, призначених для їх зниження.

- Прийняття стратегічних рішень – комітет може вносити пропозиції щодо стратегічних рішень щодо управління ризиками та вносити рекомендації вищому керівництву.

4. Взаємодія відділів:

- Спільна робота відділів – забезпечення ефективної взаємодії між відділом управління ризиками та відділом фінансів для обміну інформацією та спільної роботи над стратегіями управління ризиками.

- Систематичні оновлення – регулярне оновлення стратегій та процедур управління ризиками відповідно до змін в економічному та фінансовому середовищі.

Правильно налагоджений розподіл обов'язків дозволяє банку ефективно виявляти, вимірювати та контролювати різні види ризиків, сприяючи стабільності та стійкості банківської діяльності [39, с.275].

Методи вимірювання ризиків є досить важливою складовою ефективного управління фінансовими ризиками в комерційному банку, до них відносять:

- Моделі оцінювання ризиків – використання математичних моделей та статистичних методів для прогнозування рівня ризику.

- Сценарійний аналіз – врахування різних сценаріїв для оцінки можливих впливів на фінансові показники.

Моделі оцінювання ризиків:

1 Value at Risk (VaR) – метод, який визначає максимальну можливу втрату для заданого рівня ймовірності. Використовуються статистичні та математичні методи для аналізу історичних даних та визначення ризикованих позицій.

2 Стрес-тестування (Stress Testing) – метод, який оцінює вплив екстремальних сценаріїв на фінансовий стан банку. Сценарії можуть включати економічні кризи, зміни валютних курсів, або інші фактори, щоб визначити, як банк може витримати стресові умови.

3 Методи оцінки кредитного ризику – визначення ймовірності неповернення кредитором кредиту. Враховуються кредитні рейтинги, фінансовий стан клієнта, ринкові умови та інші фактори для прийняття рішення про призначення кредитів.

Сценарійний аналіз:

1 Розробка сценаріїв – врахування різних можливих варіантів розвитку подій. Банк аналізує вплив різних факторів (економічні, політичні, соціальні) на свою діяльність та визначає оптимальні стратегії в різних сценаріях.

2 Сценарійне тестування портфеля – аналіз впливу різних сценаріїв на фінансовий портфель банку. Вивчення того, як змінюється вартість та структура портфеля в умовах різних сценаріїв.

Ці методи сприяють більш точному вимірюванню різних фінансових ризиків, що дозволяє банку адекватно реагувати на зміни в ринкових умовах та забезпечує більш ефективне управління фінансовими ризиками [34, с.103].

Контроль та моніторинг пов'язаний з впровадженням систем, які надають можливість в реальному часі відслідковувати різні фінансові показники та ризики, а також з регулярним аудитом для перевірки ефективності систем управління ризиками. Більш детальний розгляд цього елементу:

Системи моніторингу:

1. Технологічні рішення:

- Впровадження сучасних технологічних рішень, таких як системи ризик-менеджменту та аналітики, що дозволяють в реальному часі моніторити різні фінансові показники та ризики.

- Використання систем штучного інтелекту та машинного навчання для автоматизації процесів виявлення та аналізу ризиків.

2. Регулярні аналітичні звіти:

- Систематична генерація аналітичних звітів, які охоплюють різні аспекти фінансових ризиків, включаючи кредитний, ліквідності, ринковий та операційний ризик.

- Використання ключових показників ефективності (KPI) для оцінки ефективності стратегій управління ризиками.

Аудит внутрішній та зовнішній:

1. Внутрішній аудит:

- Проведення внутрішніх аудитів для перевірки відповідності внутрішніх процедур та політик управління ризиками.

- Виявлення потенційних слабких місць у системах управління ризиками та надання рекомендацій з їх виправлення.

2. Зовнішній аудит:

- Співпраця з незалежними аудиторськими фірмами для проведення зовнішніх аудитів.

- Перевірка відповідності банку законодавству, стандартам управління ризиками та нормативам фінансового сектору.

Корективні заходи та адаптація:

1. Сценарійний аналіз:

- Проведення сценарійного аналізу, що дозволяє оцінювати вплив різних подій на фінансовий стан банку.

- Розробка планів дій для реагування на різні сценарії та зменшення їх впливу.

2. Корекція стратегій:

- Аналіз результатів моніторингу та аудитів для визначення необхідності корекції стратегій управління ризиками.

- Адаптація стратегій відповідно до нових умов, ринкових тенденцій та внутрішніх змін.

Цей організаційний підхід дозволяє банку вчасно виявляти, оцінювати та контролювати фінансові ризики, а також ефективно реагувати на зміни в економічному оточенні для забезпечення стабільності та стійкості його діяльності [6, с.138].

Резервування та страхування допомагають банкам зменшити фінансові втрати внаслідок різних ризиків. Давайте розглянемо його детальніше:

1. Створення резервів:

- Ризикові резерви. Банк формує ризикові резерви для покриття можливих збитків, які можуть виникнути внаслідок кредитних дефолтів, ринкових змін, змін у ставках валют тощо.

- Кредитні резерви. Формування резервів для кредитних ризиків, наприклад, заборгованості клієнтів чи прострочених платежів.

2. Страхування:

- Страхування активів. Банк може застрахувати свої активи від різних ризиків, таких як страхові поліси на кредити або фінансові інструменти.

- Страхування відповідальності. Захист від можливих втрат, пов'язаних з юридичною відповідальністю банку за неправильні фінансові рішення чи інші подібні обставини.

- Страхування операційних ризиків. Застрахування від збитків, пов'язаних з внутрішніми процесами, інформаційною безпекою, кіберзлочинами тощо.

3. Оцінка та вибір страхових продуктів:

- Ретельний аналіз ризиків. Банк оцінює свої фінансові ризики та обирає страхові продукти, які найбільш ефективно покривають його потреби.

- Партнерство зі страховиками. Встановлення партнерства з надійними страховими компаніями для забезпечення надійності страхового покриття.

4. Управління страховими витратами:

- Активне участь в управлінні ризиками. Банк активно співпрацює зі страховиками в процесі управління ризиками та стежить за збитками, забезпечуючи ефективне використання страхових коштів.

- Переговори та перегляди. Регулярні переговори та перегляди страхових полісів для адаптації до змін у фінансовому середовищі та виправлення покриття.

Взаємодія між резервуванням та страхуванням допомагає банкам ефективно керувати ризиками, забезпечуючи фінансову стійкість та знижуючи можливі втрати внаслідок непередбачуваних подій [2, с.83].

6. Комунікація та звітність відіграє ключову роль у забезпеченні ефективного управління фінансовими ризиками в комерційному банку. Існує 4 напрями:

1. Звітність керівництву та акціонерам:

- Фінансові звіти – банк повинен регулярно складати та публікувати фінансові звіти, які включають інформацію про фінансовий стан, прибутковість, капітал та інші важливі показники. Це дозволяє керівництву та акціонерам отримувати чітку картину про ефективність банку та його здатність управляти ризиками.

- Аналітичні звіти – окрім фінансових звітів, банк може готувати аналітичні звіти, які висвітлюють основні фінансові ризики, які впливають на діяльність банку. Ці звіти можуть включати аналіз ризиків процентних ставок, валютних ризиків, кредитних ризиків тощо.

2. Внутрішня комунікація:

- Регулярні наради та збори – внутрішні наради та збори між різними відділами, зокрема між відділами управління ризиками, фінансового відділу та вищим керівництвом, допомагають в обміні інформацією та координації дій для управління ризиками.

- Системи звітності – впровадження систем, які автоматизують збір інформації та звітність по різним фінансовим ризикам. Це дозволяє оперативно реагувати на зміни та вживати заходів для зниження ризиків.

3. Аудит внутрішній та зовнішній:

- Внутрішній аудит – проведення регулярних внутрішніх аудитів для перевірки ефективності систем управління ризиками та виявлення можливих недоліків чи слабкостей.

- Зовнішній аудит – залучення незалежних аудиторів для оцінки відповідності банку встановленим стандартам та ефективності його систем

управління ризиками. Звіти зовнішніх аудиторів можуть служити основою для вдосконалення внутрішніх процедур та політик.

6.4. Кризовий план та комунікація:

- Розробка кризового плану – розробка плану дій у випадку кризи або несподіваного збитку. Це включає в себе стратегії комунікації як зі співробітниками, так і з клієнтами та громадськістю.

- Медіа-комунікація – управління комунікацією з медіа та іншими стейкхолдерами у випадку кризи чи несподіваного події для збереження довіри та мінімізації негативного впливу на репутацію банку.

Ці аспекти організаційного механізму забезпечують ефективну взаємодію між внутрішніми та зовнішніми стейкхолдерами, а також дозволяють банку ефективно управляти фінансовими ризиками та вчасно реагувати на можливі труднощі.

Цей організаційний механізм допомагає банку ефективно управляти фінансовими ризиками, забезпечуючи стійкість та стабільність його діяльності. Важливою частиною процесу є постійне вдосконалення та адаптація до змін в економічному середовищі.

1.3. Методи управління фінансовими ризиками комерційного банку

Коллективом авторів наукових публікацій Куцик П.О., Васильців Т.Г., Сороківський В.М., Стефаняк В.І., Сорокінська М.В. зауважено, що «управління фінансовими ризиками є важливою складовою ефективного функціонування комерційного банку. Фінансові ризики включають кредитний ризик, ринковий ризик, процентний ризик, ризик ліквідності та інші» [29, с.96]. Відзначимо, що серед загальних методів управління фінансовими ризиками в комерційних банках:

I. Диверсифікація портфеля.

Диверсифікація портфеля – це стратегія розподілу активів таким чином, щоб зменшити загальний ризик, пов'язаний з інвестиціями. У випадку

комерційного банку, це означає розподіл активів та зобов'язань таким чином, щоб покращити стійкість банку до різних ризиків. Для управління фінансовими ризиками банк може використовувати наступні аспекти диверсифікації:

- Різноманіття видів кредитів – банк може розподіляти свої кредитні ризики, надаючи кредити різним секторам економіки, галузям підприємництва та різним видам клієнтів. Такий підхід дозволяє зменшити експозицію до конкретного галузевого чи секторного ризику.

- Географічна диверсифікація – якщо банк має велику мережу філій чи представництв в різних регіонах, він може розподілити свої ризики в залежності від економічних умов кожного регіону. Це допомагає зменшити вплив регіональних економічних або політичних подій.

- Різноманітність фінансових інструментів – комерційний банк може використовувати різні фінансові інструменти та активи, такі як акції, облігації, фінансові деривативи тощо. Різні класи активів можуть реагувати по-різному на ринкові умови, що дозволяє зменшити загальний ризик портфеля.

- Різноманіття джерел фінансування – залучення коштів з різних джерел, таких як депозити, ринкові кредити, емісія облігацій тощо, дозволяє забезпечити сталість фінансового стану банку в умовах зміни вартості капіталу.

Диверсифікація портфеля є ефективним інструментом для зменшення концентрації ризиків і підвищення стійкості комерційного банку до зовнішніх впливів. Важливо пам'ятати, що успішна диверсифікація вимагає глибокого аналізу ринків, грамотного вибору активів та постійного моніторингу фінансових умов.

II. Кредитний аналіз є ключовим елементом управління кредитним ризиком в комерційних банках. Кредитний ризик виникає при наданні кредитів клієнтам, і ефективний кредитний аналіз дозволяє банкам

оцінювати ймовірність повернення позичених коштів та зменшувати ризик неплатоспроможності клієнтів. Етапи кредитного аналізу:

1. Ідентифікація клієнта – банк повинен детально ідентифікувати клієнта та збирати інформацію про його бізнес, фінансовий стан, ринковий досвід та репутацію.

2. Аналіз фінансового стану клієнта – вивчення фінансових звітів та звітності клієнта для оцінки його фінансової стійкості та ліквідності.

3. Оцінка кредитоспроможності – визначення здатності клієнта повертати кредит на основі його фінансового стану, кеш-флоу та інших факторів.

4. Аналіз бізнес-моделі та стратегії – розуміння бізнес-моделі клієнта та його стратегії допомагає визначити фактори, які можуть вплинути на його успішність та платоспроможність.

5. Оцінка галузевих та макроекономічних ризиків – аналіз ризиків, пов'язаних із галуззю, в якій працює клієнт, та зовнішніми макроекономічними факторами, що можуть впливати на його бізнес.

6. Визначення структури кредиту – встановлення оптимальної структури кредиту, включаючи розмір, строк та умови повернення, що відповідають ризикам та потребам клієнта.

7. Моніторинг ризиків – постійний моніторинг фінансового стану клієнта та здатності вчасно повертати кредит для реагування на можливі зміни у ризиках.

8. Внутрішні процедури та контроль – введення ефективних внутрішніх процедур для контролю та перевірки кредитних операцій та забезпечення дотримання політик та стандартів банку.

Кредитний аналіз є складним процесом, що вимагає великої уваги до деталей та ретельної експертизи для мінімізації кредитних ризиків та забезпечення стабільності банку.

III. Ліміти та контроль ризику – встановлення лімітів на різні види ризиків та введення систем контролю для вчасного виявлення і управління ризиками. Ліміти на різні види ризиків:

1. Кредитний ризик:

- Комерційні банки встановлюють ліміти на кількість кредитів, які можуть бути надані окремим клієнтам або в певній галузі.

- Ліміти можуть бути базовані на різних факторах, таких як фінансова стабільність клієнта, рейтинг кредитоспроможності та тип позики.

2. Ринковий ризик:

- Ліміти на ринковий ризик можуть включати обмеження на позиції в цінних паперах, валютні операції та інші фінансові інструменти.

- Банки можуть встановлювати ліміти на експозицію до певних ринкових індексів або видів активів для зменшення можливих збитків.

3. Процентний ризик:

- Ліміти на процентний ризик можуть визначати максимальну частку балансу банку, яка може бути викладена до зміни процентних ставок.

- Банки можуть встановлювати ліміти на деякі види пасивів та активів для управління впливом змін у процентних ставках.

Контроль ризику складається з наступних елементів:

1. Моніторинг та звітність:

- Банки встановлюють системи моніторингу, що дозволяють в режимі реального часу відстежувати різні види ризиків.

- Системи звітності надають можливість оперативно реагувати на будь-які невідповідності лімітам та приймати відповідні заходи.

2. Аналіз структури портфеля:

- Комерційні банки проводять регулярний аналіз структури свого портфеля, визначаючи експозицію до різних ризиків та взаємозв'язки між різними активами та пасивами.

3. Ефективність контрольних процедур:

- Здійснення перевірок ефективності контрольних процедур для виявлення і вирішення можливих проблем управління ризиками.

- Автоматизовані системи контролю можуть виявляти аномалії та автоматично сповіщати відповідних менеджерів.

4. Сценарійне та стрес-тестування:

- Використання сценарійного та стрес-тестування для оцінки того, як портфель банку може реагувати на різні екстремальні умови ринку.

Ліміти та контроль ризиків спільно допомагають банкам забезпечити стабільність, визначаючи межі допустимого ризику та вживаючи заходів для його зниження в разі потреби.

IV. Хеджування – це стратегія, яка використовується для захисту від негативних рухів на фінансових ринках, таких як зміни валютних курсів, процентних ставок або цін на сировину. Основна ідея полягає в тому, щоб введенням певних фінансових інструментів, таких як ф'ючерси, опціони або свопи, компенсувати можливі втрати від ризикованих рухів цін. Розглянемо деякі аспекти хеджування:

1. Валютний ризик – комерційні банки, що мають клієнтів або операції в інших країнах, стикаються з валютним ризиком внаслідок коливань валютних курсів. Для зменшення цього ризику банк може використовувати валютні ф'ючерси або опціони, які дозволяють зафіксувати обмінний курс на майбутнє.

2. Процентний ризик – комерційні банки, які надають позики або мають портфель цінних паперів, стикаються з процентним ризиком внаслідок змін процентних ставок. Вони можуть використовувати процентні свопи для обміну фіксованих та змінних процентних ставок з іншими сторонами для захисту від таких коливань.

3. Ринковий ризик – хеджування дозволяє банку зменшити ринковий ризик, пов'язаний з коливаннями цін на фінансові інструменти, такі як акції або облігації. Наприклад, банк може використовувати ф'ючерси або опціони для захисту вартості свого портфеля від негативних рухів ринку.

4. Сировинний ризик – деякі банки можуть мати операції, пов'язані з товарами або сировиною. Вони можуть використовувати хеджування для захисту від коливань цін на ці сировини, використовуючи ф'ючерси чи опціони.

Хеджування дозволяє банкам ефективно управляти ризиками та зберігати стабільність у фінансовому плані, але важливо враховувати, що воно також може мати свої витрати та обмеження, і вимагає досвідченості та обережності у виборі стратегій хеджування.

V. Стрес-тестування – проведення стрес-тестів, які дозволяють визначити вплив різних сценаріїв на фінансовий стан банку. Стрес-тестування дозволяє оцінити вплив екстремальних подій або ризикових сценаріїв на фінансовий стан банку. Цей процес допомагає банкам визначити їхню стійкість до різних умов і вчасно приймати відповідні заходи для мінімізації можливих втрат. Пропонуємо розглянути етапи стрес-тестування:

1. Визначення сценаріїв – банк визначає різні сценарії, які можуть призвести до значних змін у фінансовому середовищі. Це може включати зміни в економіці, процентних ставках, валютних курсах, ринкових цінах, а також інші екстремальні події.

2. Оцінка впливу сценаріїв – для кожного сценарію банк оцінює його вплив на різні аспекти його діяльності, такі як кредитний портфель, активи, пасиви, прибуток, ліквідність тощо. Оцінка включає аналіз можливих втрат та змін в структурі активів та зобов'язань.

3. Визначення показників стрес-тестування – банк визначає конкретні показники, які будуть використовуватися для вимірювання впливу сценаріїв. Це може бути, наприклад, рівень капіталу, коефіцієнт ліквідності, показники прибутковості та інші ключові показники.

4. Проведення стрес-тестів – банк виконує комп'ютерне моделювання для відтворення сценаріїв та оцінки їхнього впливу на фінансовий стан. Це може включати в себе використання фінансових моделей, аналітичних інструментів та інших методів.

5. Аналіз результатів – банк аналізує результати стрес-тестів, щоб визначити, які ризики найбільш серйозні та які частини бізнесу потребують додаткового управління. Це допомагає у розробці стратегій та заходів для зменшення впливу негативних сценаріїв.

6. Прийняття рішень та корекція стратегій – на основі аналізу результатів банк приймає рішення щодо вдосконалення своєї стратегії та управлінських практик для забезпечення більшої стійкості до фінансових ризиків.

Стрес-тестування є ключовим елементом стратегічного управління фінансовими ризиками, дозволяючи банкам бути готовими до негативних економічних та фінансових умов.

VI. Резервування – створення резервів на випадок можливих втрат від поганої кредитоспроможності клієнтів. Цей процес відомий як кредитне резервування або резервування для можливих втрат. Основна мета полягає в тому, щоб банк забезпечив собі фінансовий захист в разі, якщо позичальники неспроможні повністю виплатити свої кредити.

Кредитне резервування передбачає послідовність таких етапів:

1. Оцінка ризиків – комерційний банк проводить оцінку кредитного ризику для кожного позичальника в своєму портфелі. Ця оцінка включає аналіз платоспроможності та кредитоспроможності клієнта.

2. Визначення резерву – на основі оцінки ризиків банк визначає необхідний розмір кредитного резерву, який служитиме як захист від можливих втрат від неповної виплати кредитів.

3. Стандарти та нормативи – багато країн та регулятори встановлюють стандарти та нормативи, що регулюють розмір кредитних резервів. Банки зобов'язані дотримуватися цих вимог.

4. Методи розрахунку – існує кілька методів розрахунку кредитних резервів, включаючи стандартний підхід та внутрішні моделі, які базуються на власних даних банку.

5. Постійний моніторинг – банки постійно моніторять стан своїх кредитів, а також економічні та фінансові умови. Якщо змінюється ризик, банк може адаптувати розмір своїх кредитних резервів.

6. Реалізація резервів – кредитні резерви можуть бути використані для покриття втрат в разі дефолту позичальника. Це дозволяє банку забезпечити стійкість в умовах економічної нестабільності.

7. Звітність – банки повинні регулярно надавати звіти про свої кредитні резерви як частину фінансової звітності. Це дає сторонам (регуляторам, інвесторам тощо) можливість оцінити рівень фінансового ризику банку.

Кредитне резервування є важливим елементом управління фінансовими ризиками, забезпечуючи фінансову стабільність банку та захист від можливих негативних впливів економічних труднощів [27, с.64].

VII. Ефективне управління ліквідністю – правильне управління ліквідністю для того, щоб мати достатню кількість готівки або легко замінюваних активів для виплат. Ліквідність визначає, наскільки легко та швидко банк може конвертувати свої активи в готівку або легко замінювані активи. З метою ефективного управління ліквідністю застосовуються:

1. Ліквіднісний аналіз – банк проводить аналіз свого поточного та очікуваного попиту на ліквідність. Це включає оцінку потреб у готівці та легко замінюваних активах для забезпечення спроможності виконання своїх фінансових зобов'язань.

2. Планування ліквідності – розробка стратегій і планів, спрямованих на забезпечення належного рівня ліквідності в усі часи. Це може включати розробку структури активів та пасивів, щоб забезпечити необхідний обсяг готівки та легко замінюваних активів.

3. Управління попитом та пропозицією – моніторинг та управління попитом і пропозицією готівки та інших легко ліквідних активів. Це включає управління банківськими рахунками, узгодженням термінів депозитів та кредитів, а також управління поточними та депозитними рахунками клієнтів.

4. Стратегії рефінансування – розробка стратегій для ефективного рефінансування та поповнення ліквідності в разі необхідності. Це може включати використання ринкових інструментів, емісію короткострокових облігацій чи участь у ринках репо.

5. Моніторинг термінових зобов'язань – систематичний моніторинг та управління терміновими зобов'язаннями, такими як короткострокові позики та зобов'язання перед клієнтами. Забезпечення того, що банк завжди має достатню кількість ресурсів для виконання зобов'язань у визначений термін.

6. Співпраця з регуляторами – виконання вимог регуляторів стосовно обов'язкових резервів та ліквідності. Участь у стрес-тестуванні для визначення впливу стресових сценаріїв на ліквідність банку.

7. Розробка екстрених планів – створення планів екстреної дії для випадків, коли банк стикається з несподіваними труднощами в управлінні ліквідністю.

Ці заходи допомагають банкам забезпечувати необхідний рівень ліквідності для збереження фінансової стійкості та здатності виконувати свої функції на ринку.

VIII. Внутрішні контрольні процедури – введення ефективних внутрішніх процедур та політик, що допомагають уникнути внутрішніх шахрайств та помилок та інших проблем, які можуть виникнути в організації.

Внутрішні контрольні процедури передбачають:

1. Розділення обов'язків – важливо розділити обов'язки між працівниками таким чином, щоб жодна особа не мала абсолютного контролю над усіма етапами певного процесу. Наприклад, розділення функцій збору даних, перевірки та затвердження транзакцій.

2. Автоматизовані системи контролю – використання сучасних інформаційних технологій для автоматизації процесів контролю. Це може включати в себе системи моніторингу та сповіщення про незвичайні події чи транзакції.

3. Аудит внутрішній та зовнішній – проведення регулярних внутрішніх та екстернальних аудитів для перевірки дотримання внутрішніх політик та процедур, а також для виявлення можливих недоліків.

4. Навчання та свідомість персоналу – забезпечення належного навчання працівників з питань внутрішнього контролю та надання їм розуміння ризиків, пов'язаних з їхніми обов'язками.

5. Захист інформації – застосування ефективних заходів безпеки для захисту конфіденційної інформації та даних від несанкціонованого доступу.

Внутрішні контрольні політики включають:

1. Політика авторизації та схвалення – встановлення чіткої політики, яка визначає процедури авторизації та схвалення для важливих транзакцій та рішень.

2. Моніторинг та звітність – розробка систем моніторингу для виявлення аномалій та підготовка регулярних звітів для аналізу та прийняття рішень.

3. Політика повідомлення про порушення – встановлення процедур для анонімного повідомлення працівниками будь-яких порушень або неправомірних дій.

4. Перевірка та аналіз винятків – використання систем для автоматичного виявлення виняткових ситуацій та подальший аналіз цих винятків.

Введення таких внутрішніх контрольних процедур та політик допомагає банку уникнути внутрішніх проблем, помилок та фінансових втрат, забезпечуючи більшу стійкість та надійність в його функціонуванні.

IX. Співпраця з регуляторами – взаємодія з фінансовими регуляторами для дотримання вимог та нормативів, що регулюють його функціонування та забезпечують фінансову стійкість. Співпраця з регуляторами є ключовою для забезпечення відповідності законодавчим та нормативним вимогам та міжнародним стандартам. Коротка характеристика основних заходів:

1. Дотримання нормативів – банк повинен вивчати та розуміти всі вимоги, які стосуються його діяльності, встановлені регуляторами. Це може включати в себе капіталовкладення, ліквідність, управління ризиками та інші аспекти діяльності.

2. Подання звітності – банк повинен регулярно подавати різноманітні звіти та інформацію регуляторам для оцінки його фінансового стану та відповідності встановленим нормам. Ці звіти можуть включати фінансові звіти, звіти про ризики, звіти про кредитний портфель та інші.

3. Участь у діалозі – банк повинен бути готовий до діалогу та співпраці з регуляторами. Це може включати зустрічі, аудиторські перевірки, консультації та інші форми комунікації.

4. Розуміння змін у законодавстві – банк повинен слідкувати за змінами в законодавстві та нормативах, що стосуються його галузі. Регулятори можуть вносити зміни в правила гри, і банк повинен швидко адаптуватися до нових вимог.

5. Виконання інструкцій та рекомендацій – якщо регулятори надають інструкції чи рекомендації щодо певних аспектів банківської діяльності, банк повинен виконувати їх та вживати заходів для виправлення виявлених недоліків.

6. Участь у програмах нагляду – банк може брати участь у програмах регуляторського нагляду, де йому може бути надана можливість працювати з представниками регуляторів для вирішення питань та виявлення можливих ризиків.

Співпраця з фінансовими регуляторами є важливим елементом ефективного управління ризиками, оскільки дозволяє банку оперативно реагувати на зміни у регуляторному середовищі та забезпечувати відповідність нормативам для збереження фінансової стійкості.

Х. Постійний моніторинг та аналіз – регулярний моніторинг ринкових умов та ризиків для швидкого виявлення змін та прийняття необхідних заходів.

Банк повинен систематично вивчати та аналізувати ринкові умови, такі як зміни в економіці, процентні ставки, валютні курси та інші фактори. Це може включати в себе регулярний аналіз економічних показників, макроекономічних трендів та глобальних подій, які можуть вплинути на банк.

Банк повинен бути в стані вчасно визначати та аналізувати нові види ризиків, які можуть виникнути в результаті змін у фінансовому середовищі або в інших сферах. Це може включати такі аспекти, як технологічні інновації, зміни в законодавстві, соціальні тенденції тощо.

Використання сучасних аналітичних інструментів для обробки великої кількості даних, що допомагає в ідентифікації та визначенні залежностей між різними фінансовими показниками та ризиками.

Проведення стрес-тестів, що дозволяють банку оцінити вплив різних негативних сценаріїв на його фінансовий стан. Це може включати сценарії економічного спаду, зростання процентних ставок, кризи ліквідності та інші.

Регулярний аналіз кредитного портфеля для виявлення можливих проблем у кредитній якості. Це може включати оцінку кредитоспроможності клієнтів та виявлення секторів з підвищеним ризиком.

Слід враховувати ринкові індикатори, такі як курси валют, ціни на сировину, ціни на фондових ринках та інші, для прогнозування можливих впливів на банк та вжиття відповідних заходів.

Оновлення та вдосконалення стратегій управління ризиками відповідно до нових умов на ринку та виникаючих ризиків.

Постійний моніторинг та аналіз фінансових ризиків допомагає банку вчасно реагувати на зміни в економічному середовищі, забезпечуючи при цьому стабільність та стійкість його фінансового стану.

Ці методи дозволяють комерційним банкам зменшити можливі втрати та збільшити стійкість до різноманітних фінансових викликів. Однак важливо враховувати, що управління ризиками є динамічним процесом, який вимагає постійного оновлення та вдосконалення.

Висновки розділ 1

1. Сутність економічної категорії «фінансові ризики» комерційного банку пов'язана з можливим виникненням втрат або непередбачуваними змінами у фінансових показниках банку, які можуть виникнути внаслідок зовнішніх чи внутрішніх факторів. Фінансові ризики є невід'ємною частиною банківської діяльності і пов'язані зі специфікою їх функцій та операцій, до яких відносяться: кредитні ризики, ринкові ризики, ризики ліквідності, операційні ризики, ризики облікової ставки. Процес управління фінансовими ризиками є важливою частиною стратегічного керівництва банком і включає в себе впровадження різноманітних методів та інструментів для зменшення чи контролю ризиків.

2. Організаційний механізм управління фінансовими ризиками в комерційному банку є важливим компонентом його діяльності, оскільки банки стикаються з різними видами ризиків у своїй фінансовій діяльності. Ключові елементи організаційного механізму управління фінансовими ризиками в комерційному банку пов'язані з структурою управління ризиками; розподілом обов'язків; методами вимірювання ризиків; контролем й моніторингом; резервуванням та страхуванням; комунікацією та звітністю. Цей організаційний механізм допомагає банку ефективно управляти фінансовими ризиками, забезпечуючи стійкість та стабільність його діяльності. Важливою частиною процесу є постійне вдосконалення та адаптація до змін в економічному середовищі.

3. Управління фінансовими ризиками є важливою складовою ефективного функціонування комерційного банку. В переліку загальних методів управління фінансовими ризиками в комерційних банках слід відокремити ті, що спрямовані на диверсифікацію портфеля; кредитний аналіз; ліміти та контроль ризику; хеджування; стрес-тестування; резервування; ефективне управління ліквідністю; внутрішні контрольні

процедури; співпраця з регуляторами; постійний моніторинг та аналіз. Постійний моніторинг та аналіз фінансових ризиків допомагає банку вчасно реагувати на зміни в економічному середовищі, забезпечуючи при цьому стабільність та стійкість його фінансового стану. Ці методи дозволяють комерційним банкам зменшити можливі втрати та збільшити стійкість до різноманітних фінансових викликів. Однак важливо враховувати, що управління ризиками є динамічним процесом, який вимагає постійного оновлення та вдосконалення.

РОЗДІЛ 2. КОМПЛЕКСНА ОЦІНКА ТА АНАЛІЗ ДІЯЛЬНОСТІ АТ КБ «ПРИВАТБАНК»

2.1. Загальна корпоративно-фінансова характеристика АТ КБ «Приватбанк»

Акціонерне товариство комерційний банк «Приватбанк» (АТ КБ «Приватбанк») займається в основному наданням банківських послуг. Центральний офіс АТ КБ «Приватбанк» знаходиться за адресою юридичної реєстрації в м.Києві, вул.Грушевського, 1Д, а фактична адреса - м.Дніпро, вул.Набережна Перемоги, 30.

Відповідно до зазначених Основних (стратегічних) напрямів діяльності банків та розвитку банківського сектору встановлені основні завдання, які необхідно вирішити комерційному банку у період дії воєнного стану та після військового відновлення країни:

- забезпечити фінансову підтримку різних сфер економічної діяльності;
- надати доступні банківські послуги при захисті споживацьких прав, соціальному захисті населення та співробітникам банку при відсутності фінансових загроз;
- створити умови задля функціональної та безперервної роботи відділень комерційного банку при наданні банківських послуг;
- створити, налагодити та підтримувати ефективну систему безпеки та захисту співробітників банку, зокрема і операційної системи, а також захисту від кіберризиків;
- впровадження заходів, спрямованих на запровадження заходів спрямованих на подолання кризової ситуації, а також підтримку належного рівня ліквідності, платоспроможності, фінансової надійності та стійкості банківськими установами;
- безперебійну ефективну роботу керівників банку для забезпечення прийняття необхідних фінансових рішень;

- забезпечити фінансову стабільність діяльності банківської установи при здійсненні оперативного реагування та встановлення можливих фактів фінансової нестабільності чи виявлення загрози неплатоспроможності і банкрутства.

Наглядова рада АТ КБ «Приватбанк» функціонує як колегіальний виконавчий орган в організаційній структурі комерційного банку. В складі Наглядової ради АТ КБ «Приватбанк» входить 6 постійно діючих комітетів, які наведено на рисунку 2.1.

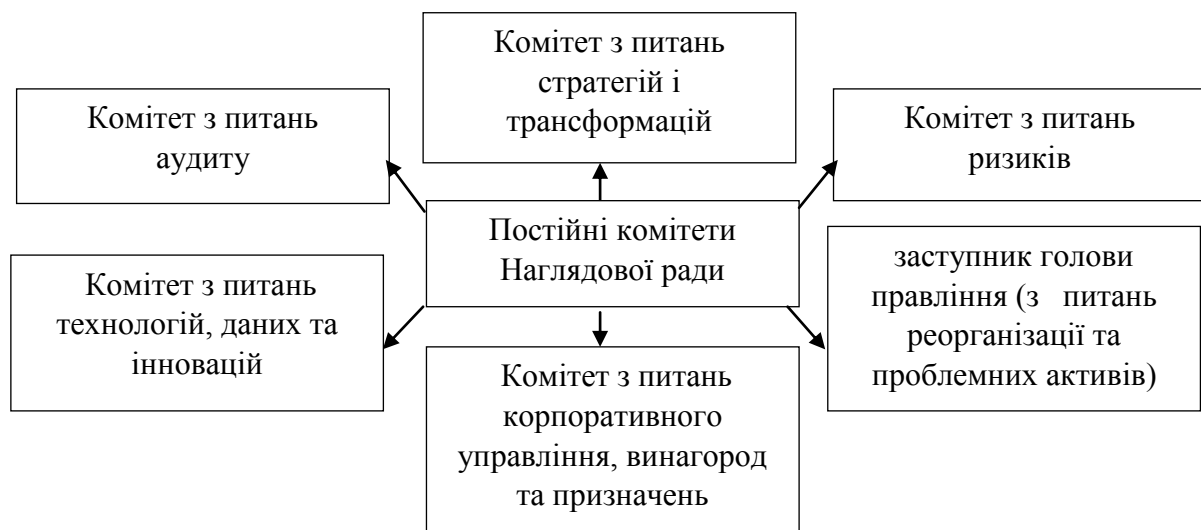

Рис. 2.1. Структура комітетів Наглядової ради АТ КБ «Приватбанк»

За рейтингом надійності АТ КБ «Приватбанк» займає перше місце в Україні для фізичних осіб, та посідає 4 місце для юридичних осіб, також займає приблизно 25% всієї банківської системи країни. Банк має 4 рейтингову нішу за депозитами страховиків в обсязі 4211,695 млн.грн. Всього в АТ КБ «Приватбанк» налічується 290030,221 млн.грн. депозитів фізичних осіб, з яких 24,6 % або 71290,846 млн.грн. вкладено в іноземній валюті.

АТ КБ «Приватбанк» займається інноваційно- інвестиційною діяльністю, здійснює обмін валют, розрахунково-касове, кредитне, депозитне та грошово-платіжне обслуговування рахунків юридичних і фізичних осіб,

займається веденням реєстру власників іменних цінних паперів, економіко-правовим забезпеченням.

2.2. Комплексна оцінка та аналіз фінансової звітності АТ КБ «Приватбанк»

Проведемо аналіз фінансової звітності АТ КБ «Приватбанк» для визначення комплексної оцінки основних її показників протягом 2018-2022 років. Провівши аналіз динаміки активів балансу АТ КБ «ПриватБанк» за 2022 рік відносно 2018 року, можемо стверджувати, що протягом звітного року значно збільшилися в структурі балансу активи банку в основному за рахунок зростання власних коштів банку на 94,43% (або на 626546 тис. грн.).

Таблиця 2.1
Динаміка активів АТ КБ «Приватбанк» за 2018-2022рр.

Показник	2 018р.	2 019р.	2 020р.	2021р.	2022р.	Приріст 2022р. у % до 2018р.
Сума грошових коштів і їх еквівалентів	27360	45894	49911	52835	96380	352,27
Заборгованість банків	0	27118	25059	26243	103837	0
Сума кредитів та авансів клієнтам	50140	59544	55021	68218	68084	135,79
Вартість торгових цінних паперів	86244	84680	100750	222277	239752	277,99
Вартість цінних паперів в портфелі банку	79299	66602	119196	129074	143920	181,49
Вартість інвестиційної нерухомості	3340	3379	2933	1989	2155	64,52
Основні засоби та нематеріальні активи	3793	4754	5894	6074	5228	137,83
Сума інших фінансових активів	2743	2210	3448	2644	4309	157,09
Сума інших активів	8899	9285	8900	9713	9189	103,26
Майно, що перейшло у власність банку як заставодержателя	1361	1244	1228	1288	1389	102,06
Сума активів, утримуваних для	117	0	32	7	64	54,7

продажу						
Разом активів	278048	309723	382525	401296	540596	194,43

Також динамікою до зростання характеризуються та заборгованість кредитних установ та кредити клієнтам, адже вони зросли на 29,95% та у 2022 році складають 81,94% активу балансу. Слід відзначити, що кредити клієнтам склали в 2018 році - 50140 тис. грн., тоді як у 2022 році їх сума становить 68084 тис. грн., що на 35,79% більше ніж в 2018 році. Разом з цим на 35,36% підвищились основні засоби на 37,83% в 2022 році до 5228 тис.грн., торгові цінні папери свідчать про збільшення в 2,77 рази за рахунок випуску нових акцій. Все це свідчить про недостатність капіталу та залучення коштів в інших банків. Хоча згідно вимогам НБУ показник достатності регулятивного капіталу збільшився на 2.75 в.п., але показник достатності капіталу за Базелем II зменшився майже на 4 в.п.

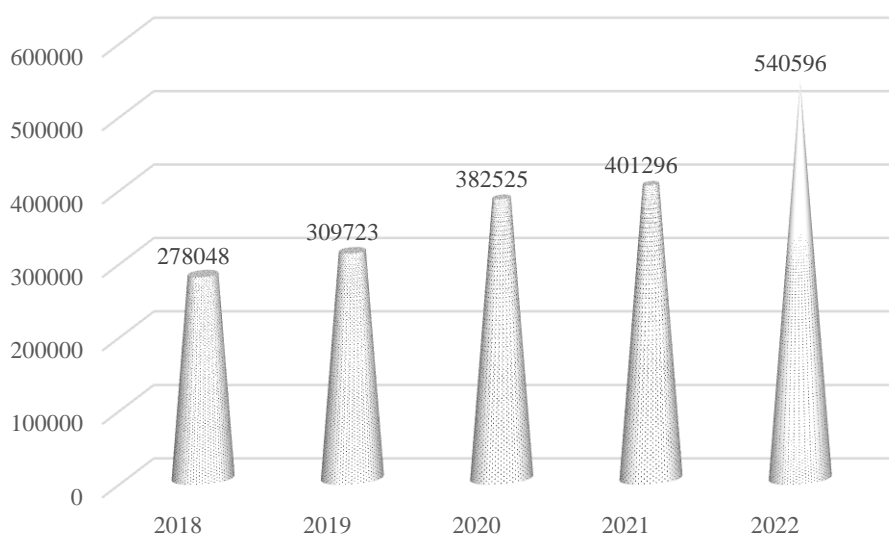

Рис.2.2. Аналіз динаміки активів АТ КБ «Приватбанк» за 2018-2022рр.

В структурі власного капіталу АТ КБ «ПриватБанк» найбільшу частку займає статутний капітал. Власний капітал має позитивну динаміку, оскільки він на протязі п'яти досліджуваних років підвищився до 57789 тис.

грн. за рахунок додаткового випуску акцій, тобто на 83,67%. Статутний капітал займає майже 80% від загального обсягу власного капіталу АТ КБ «ПриватБанк», тобто зростання власного капіталу відбувається головним чином за рахунок збільшення резервів та інших фондів на 84,33%, що наочно видно на рисунку 2.3.

Таблиця 2.2

Склад та структура власного капіталу АТ КБ «Приватбанк» за 2018-2022рр., млн. грн.

Показники	2018р.	2019р.	2020р.	2021р.	2022р.	Приріст 2022р. у % до 2018р.
Статутного капіталу	206060	206060	206060	206060	206060	100,0
Емісійного доходу	23	23	23	23	23	100,0
Резервів та інших фондів	6211	6850	8481	9696	11449	184,33
Резервів переоцінки приміщень	687	614	689	638	0	0
Резервів переоцінки інвестиційних цінних паперів	-3303	-1274	-2937	-4729	-15168	459,22
Сума нерозподіленого прибутку минулих років	-190388	-169918	-5874	-157247	-156749	82,33
Прибуток/ збиток	12789	32609	24302	35050	30198	236,12
Всього власного капіталу	31464	54529	52625	66615	57789	183,67

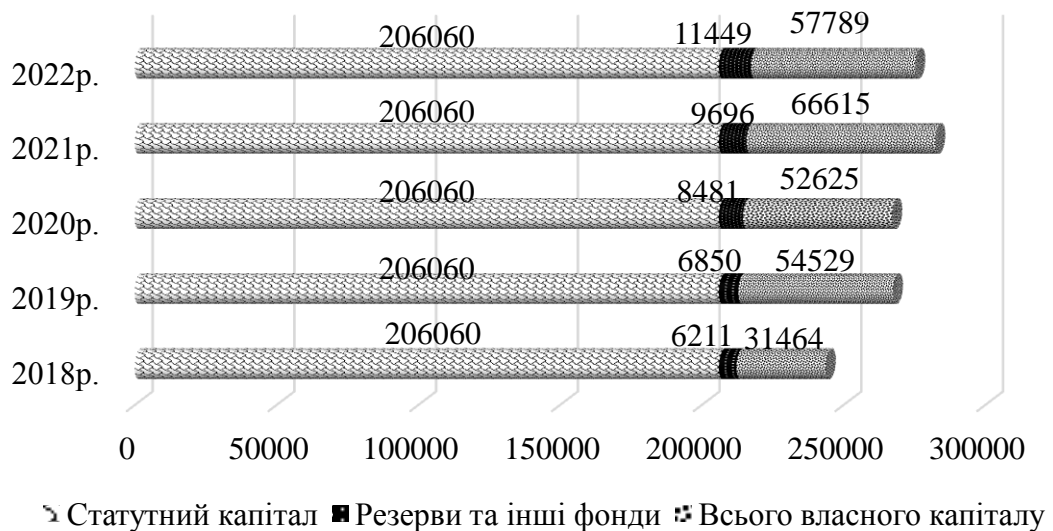

Рис. 2.3. Склад та структура власного капіталу АТ КБ «Приватбанк»

Таблиця 2.3

Склад та структура зобов'язань банку АТ КБ «Приватбанк» за 2018 - 2022 рр.

Показники	2018р.	2019р.	2020р.	2021р.	2022р.	Зміни 2022 р. до 2018 р., +/-
Заборгованість перед НБУ	9817	7721	0	0	0	-9817,00
Питома вага, %	3,98	3,03	0	0	0	-3,98
Заборгованість перед ін. кредитними установами	195	201	2	3	0	-195,0
Питома вага, %	0,08	0,08	0,00	0,00	0	-0,08
Заборгованість перед клієнтами	231055	240621	312807	325303	471970	240915
Питома вага, %	93,70	94,29	94,88	97,20	97,76	4,05
Відстрочені податкові зобов'язання	136	121	146	159	0	-136,0
Питома вага, %	0,06	0,05	0,04	0,05	0	0,06
Інші фінансові зобов'язання	1522	2639	4059	3770	2634	1112,0
Питома вага, %	0,62	1,03	1,23	1,13	0,55	0,15

Резерви та інші нефінансові зобов'язання	3132	3891	12785	5446	5804	2672,00
Питома вага, %	1,27	1,52	3,88	1,63	1,20	-0,07
Всього зобов'язання	246584	255194	329700	334681	482807	236223

Аналізуючи таблицю 2.3 можна зробити висновки, що заборгованість перед кредитними установами зменшилась у 2022 році порівняно з 2018 роком на 195%; заборгованість перед клієнтами збільшилась на 52,9%; інші фінансові зобов'язання зросли на 67,63%; резерви збільшились на 65,43 %; відстрочені податкові зобов'язання зменшились на 136 тис.грн. Разом сума зобов'язань збільшилась на 69% або 236223 млн.грн.

Таблиця 2.4

Динаміка пасивів балансу АТ КБ «ПриватБанк» за 2018-2022рр.

Показник	2018р.	019р.	2020р.	2021р.	2022р.	Приріст 2022р. до 2018р.,%
Заборгованість перед НБУ	9817	7721	0	0	0	0
Кошти банків	195	201	2	3	0	0
Кошти клієнтів	231055	240621	312708	325303	471970	204,27
Інші фінансові зобов'язання	1522	2639	4059	3770	2634	173,06
Резерви за зобов'язаннями	3132	260516	324882	337477	1280	40,87
Статутний капітал	206060	206060	206060	206060	206060	100,00
Нереалізований прибуток (збиток) від інвестиційних ЦП	-3303	-1274	2937	-4729	-15168	459,22
Результат від операцій з акціонером	12174	12174	12174	12174	12174	100,00
Накопичений дефіцит (непокритий прибуток / збиток)	-190388	-169918	-171665	-157247	-156749	82,33

Резервні та інші фонди банку	6211	6850	8481	9696	11449	184,33
Всього пасивів	278048	309723	382525	401296	540596	194,43

Аналіз даних, наведених в таблиці 2.4 показав, що у 2022 році порівняно з 2018 роком кошти клієнтів збільшилась вдвічі; інші фінансові зобов'язання зросли на 1112 млн.грн.; резерви за зобов'язаннями зменшились на 59,13 %. Нереалізований збиток від інвестиційних цінних паперів збільшився майже в 4,6 рази і досягнув в 2022 році -15168 млн.грн. Розмір статутного капіталу залишився незмінним протягом 5 років, сума резервних та інших фондів банку зросла на 84,33%, всього пасиви банку збільшились на 94,43% до 540596 млн.грн., структуру яких зображено наочно на рисунку 2.4..

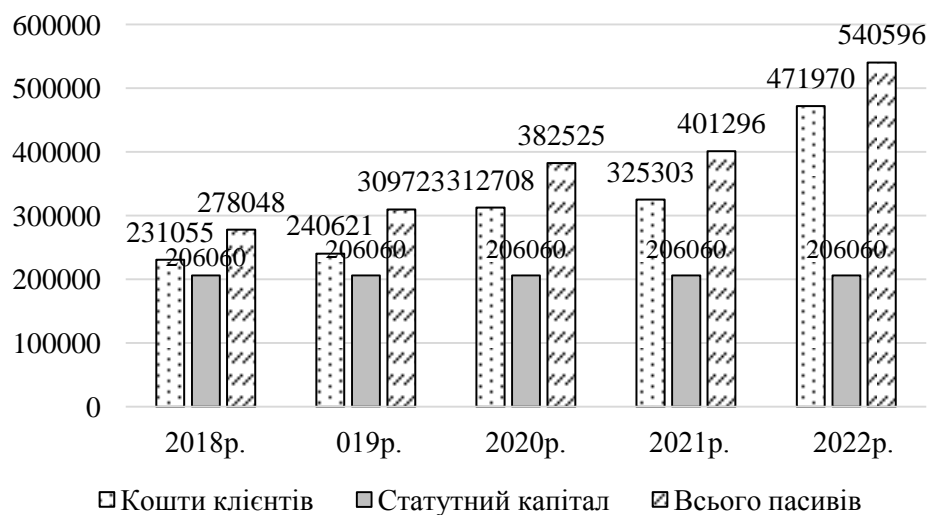

Рис.2.4. Склад пасивів балансу АТ КБ «ПриватБанк» за 2018-2022рр.

Проведемо аналіз структури портфелю цінних паперів АТ КБ «Приватбанк» в 2018-2022 рр. в таблиці 2.5.

Таблиця 2.5

Аналіз структури портфелю цінних паперів АТ КБ «Приватбанк» в 2018-2022 рр.

Показник	2018р.	2019р.	2020р.	2021р.	2022р.	Темпи приросту 2022р. до 2018р., %

Довгострокові державні боргові ЦП з вбудованим опціоном	86244	84680	100750	93096	95716	110,98
Всього інвестиційних цінних паперів за СВІСД	79299	66602	119196	129074	143920	181,49
Довгострокові облігації, випущені Державною іпотечною установою	872	930	282	283	303	34,75
Резерв під очікувані кредитні збитки	0	-55	-60	-176	-187	0
Всього інвестиційних цінних паперів за АС	14538	875	1715	107	116	0,80

Довгострокові державні боргові цінні папери з вбудованим опціоном банку зросли в звітному періоді на 10,98%, всього інвестиційних цінних паперів за СВІСД стало більше на 81,49%, тоді як довгострокові облігації, випущені Державною іпотечною установою зменшили свою вартість до 303 млн.грн. Відобразимо на рисунку 2.5. аналіз динаміки структури цінних паперів АТ КБ «Приватбанк» в 2018-2022 роках.

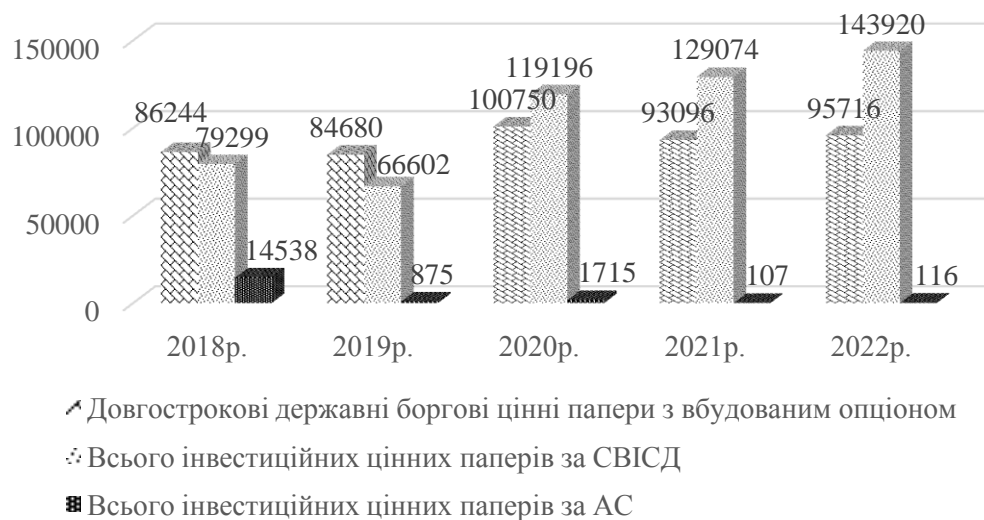

Рис.2.5. Динаміка структури цінних паперів АТ КБ «Приватбанк» за 2018-2022 рр.

Станом на 31 грудня 2022 та 2021 року АТ КБ «Приватбанк» мав обмеження щодо реалізації інвестиційної нерухомості балансовою вартістю 303 млн.грн., а в кінці 2021 р. - 293 млн.грн. Протягом 2022 року АТ КБ «Приватбанк» отримав дохід від оренди інвестиційної нерухомості у сумі 93 млн.грн., тоді як в 2021 р. його значення склало- 138 млн.грн.

2.3. Оцінка та аналіз фінансових показників АТ КБ «Приватбанк»

Оцінка та аналіз фінансових показників АТ КБ «Приватбанк», наведених таблиці 2.6 показала, що за 2018-2022 рр. відбувалось покращення чистої процентної маржі на 9,39 відсоткових пунктів, також несуттєве зростання простежується за рентабельністю активів на 0,01 відсоткових пунктів, а за рентабельністю капіталу спостерігається збільшення впродовж 2018-2022рр. на 0,11 відсоткових пунктів.

Таблиця 2.6

Динаміка показників прибутковості і рентабельності АТ КБ
«Приватбанк» в 2018-2022 рр.

Показник	2018 р.	2019 р.	2020р.	2021 р.	2022р.	Абсолютний приріст п.п. 2022 р. до 2018р., +/-
Чиста процентна маржа	1,20	1,39	1,81	4,48	10,59	9,39
Рентабельність активів	0,05	0,11	0,06	0,09	0,06	0,01
Рентабельність капіталу	0,41	0,60	0,46	0,53	0,52	0,11
Операційна рентабельність	0,07	0,13	0,09	0,11	0,09	
Рентабельність витрат	0,91	2,3	2,03	5,36	8,01	79,19

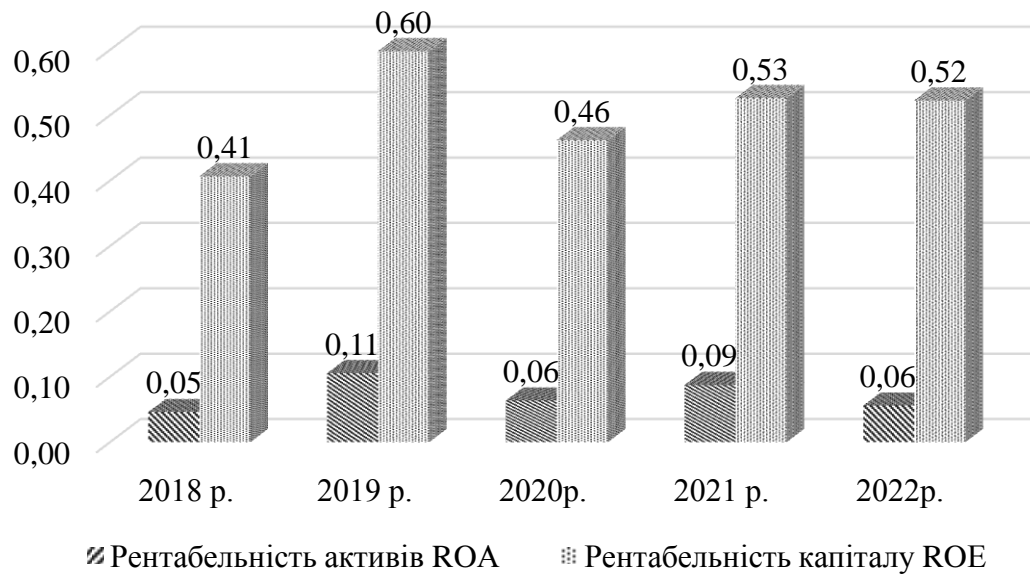

Рис.2.6. Динаміка коефіцієнтів рентабельності активів і капіталу АТ КБ «Приватбанк» за 2018-2022 рр.

В структурі депозитного портфелю найбільша питома вага належить депозитам фізичних осіб і складає в звітному періоді 88584 млн.грн. Депозити юридичних осіб мають тенденцію до підвищення питомої ваги у відсотковому відношенні, тобто в абсолютному виразі вони збільшилися на 2787 млн.грн.

Таблиця 2.7

Депозитний портфель АТ КБ «ПриватБанк» в2018-2022рр., млн.грн.

Показник	2018	2019	2020	2021	2022	Приріст 2022р. до 2018р., %
Загальний обсяг депозитів	121200	109794	117187	100615	102793	84,81
Строкові вклади фізичних осіб	109778	99168	102374	88128	88584	80,69
Строкові вклади юридичних осіб	11422	10626	14813	12487	14209	124,40

Питома вага депозитів в структурі зобов'язань, %	49,15	43,02	35,54	30,06	21,29	-27,86 % п.
--	-------	-------	-------	-------	-------	----------------

Відповідно до показників таблиці 2.7 та рисунку 2.7 загальні обсяги депозитів банку скоротились в 2022 році до 102793 млн.грн., тобто становлять 84,81 % порівняно з 2018 роком. в цьому ж періоді строкові вклади фізичних осіб зменшились майже на 20%, а питома вага депозитів в структурі зобов'язань АТ КБ «Приватбанк» склала за звітний рік 21,29 %, що на 27,86 процентних пунктів менше, ніж в 2022 році. Сума строкових вкладів юридичних осіб підвищилась протягом 2018-2022 років на 24,4 %, і склала в звітному році 14209 млн.грн.

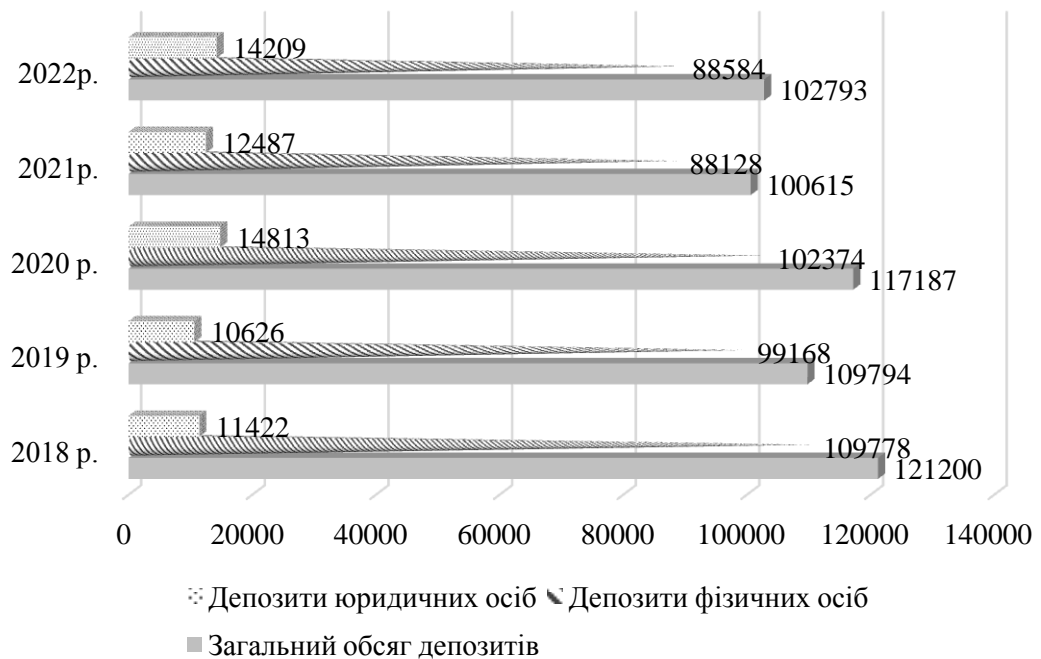

Рис.2.7. Динаміка депозитного портфелю АТ КБ «Приватбанк» за 2018-2022рр.

Як бачимо з рисунку 2.7 в динаміці депозитного портфелю банку АТ КБ «Приватбанк» протягом 2018-2022 років спостерігаються зростання частки депозитів фізичних осіб і підвищення частки юридичних осіб.

В таблиці 2.8 проведемо динаміку показників процентних доходів, витрат і формування прибутку в АТ КБ «ПриватБанк» за період з 2018 р.до 2022 року. Процентні доходи і витрати від операцій з фінансовими інструментами, що класифікуються як торгові та за справедливою вартістю, відображаючи переоцінку прибутку чи збитку, відображаються в консолідованому «Звіті про прибутки та збитки» АТ КБ «ПриватБанк» окремо від чистого фінансового результату(прибутку) чи збитку від цих категорій інструментів комерційного банку.

В 2022 році в АТ КБ «Приватбанк» процентні доходи мають темпи приросту 142,05 %, також збільшились і відрахування до резерву на знецінення кредитів та авансів клієнтам до 15396 млн.грн. тобто в 2,5 рази, а обсяги процентних витрат на залучення депозитів скоротились до 3768 млн.грн., таким чином сума прибутку банку до оподаткування зросла в 2,7 рази тобто до 34672 млн.грн. в грошовому еквіваленті

Таблиця 2.8

Динаміка показників процентних доходів, витрат і формування чистого прибутку АТ КБ «Приватбанк» в 2018-2022 рр., млн. грн.

Показник	2018	2019	2020	2021	2022	Темпи приросту 2020р.у % до 2022 р.
Процентні доходи банку	30754	33841	33563	35854	43686	142,05
Процентні витрати банку на залучення	14002	14174	11961	6537	3768	26,91

депозитів						
Відрахування до резерву на знецінення кредитів та авансів клієнтам	6089	4	1771	856	15396	252,85
Чистий процентний дохід	16752	19667	21602	29317	39918	238,29
Прибуток банку до оподаткування	12789	32609	24296	35067	34672	271,11
Чистий прибуток	12798	32609	24302	35050	30198	235,96

Чистий процентний дохід, розрахований як процентний дохід після вирахування податків та комісій підвищився в 2,4 рази і склав в 2022 році 30198 млн.грн., що наглядно видно в динамці на рисунку 2.8.

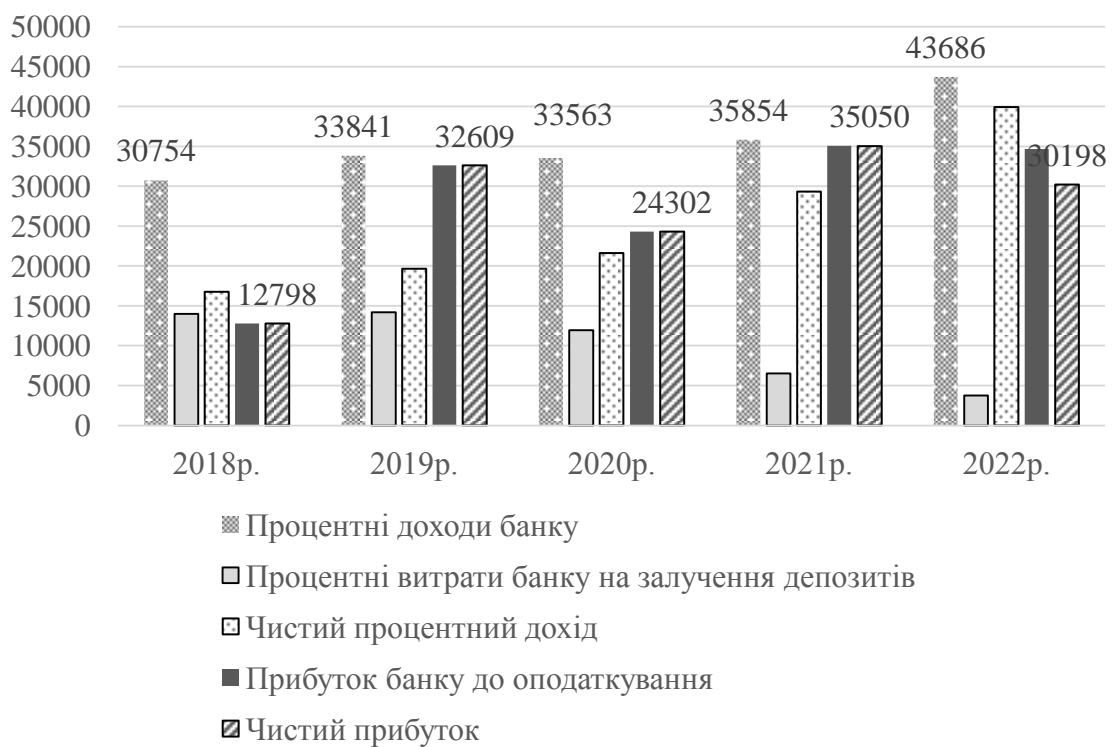

Рис.2.8. Динаміка формування чистого прибутку АТ КБ «Приватбанк» за 2018-2022рр.

З рисунку 2.8 видно, що чисті процентні доходи збільшились на 23166 млн.грн., процентні доходи АТ КБ «ПриватБанк» зросли до 42686 млн.грн., що призвело до значного підвищення чистого прибутку в 2022 році в 2,35 рази.

Відобразимо в таблиці 2.9 аналіз показників оцінки фінансової стійкості АТ КБ «ПриватБанк» за період з 2018 р. до 2022 року.

Як свідчать розрахунки, наведені в таблиці 2.9, коефіцієнт поточної ліквідності АТ КБ «Приватбанк» зменшився у 2022 році порівняно з 2018 роком на 0,01. Також коефіцієнт рефінансування, коефіцієнт адекватності капіталу банку зменшується на протязі кожного року і складають відповідно 0,16 і 38,12, також в 2022 році показник автономії знизився на 0,63 п.п. в порівнянні з 2018 роком.

З таблиці 2.9 ми бачимо, що динаміка мультиплікатору чистої вартості власного капіталу є досить позитивною, оскільки в 2022 році порівняно з 2018р. прибуток на 1 гривню капіталу складав 0,52 грн., він підвищився на 7,52 абс.од.

Таблиця 2.9

Динаміка показників фінансової стійкості АТ КБ «Приват Банк» в
2018-2022рр.

Показник	2018	2019	2020	2021	2022	Абсолютні зміни 2022р. до 2018р., +/-
Коефіцієнт поточної ліквідності	1,13	1,21	1,16	1,20	1,12	-0,01
Коефіцієнт достатності капіталу	0,11	0,18	0,14	0,17	0,11	0
Співвідношення власного та залученого капіталу	15,18	9,09	12,21	9,91	16,52	-5,27
Коефіцієнт доходних активів до загальних	0,09	0,13	0,1	0,80	0,58	0,74

Коефіцієнт рефінансування	1,08	1,12	1,11	0,13	0,16	-0,92
Коефіцієнт автономії	11,32	17,61	13,76	16,6	10,69	-0,63
Коефіцієнт адекватності капіталу	74,11	66,53	53,87	51,35	38,12	-35,99
Коефіцієнт доходності кредитних операцій	1,63	1,78	1,64	0,09	0,08	-1,55
Мультиплікатор капіталу	1,83	1,92	1,89	6,02	9,35	7,52

Динаміка показників фінансової стійкості АТ КБ «Приват Банк» в 2018-2022рр. представлена графічно на рисунку 2.9 свідчить про їх негативну тенденцію, зокрема зниження коефіцієнту доходності кредитних операцій на 1,55 абсолютних одиниць, а також коефіцієнту рефінансування на 0,92 абсолютних одиниць, значення коефіцієнту ліквідності змінилось несуттєво на 0,01 і склало в 2022 році 1,12.

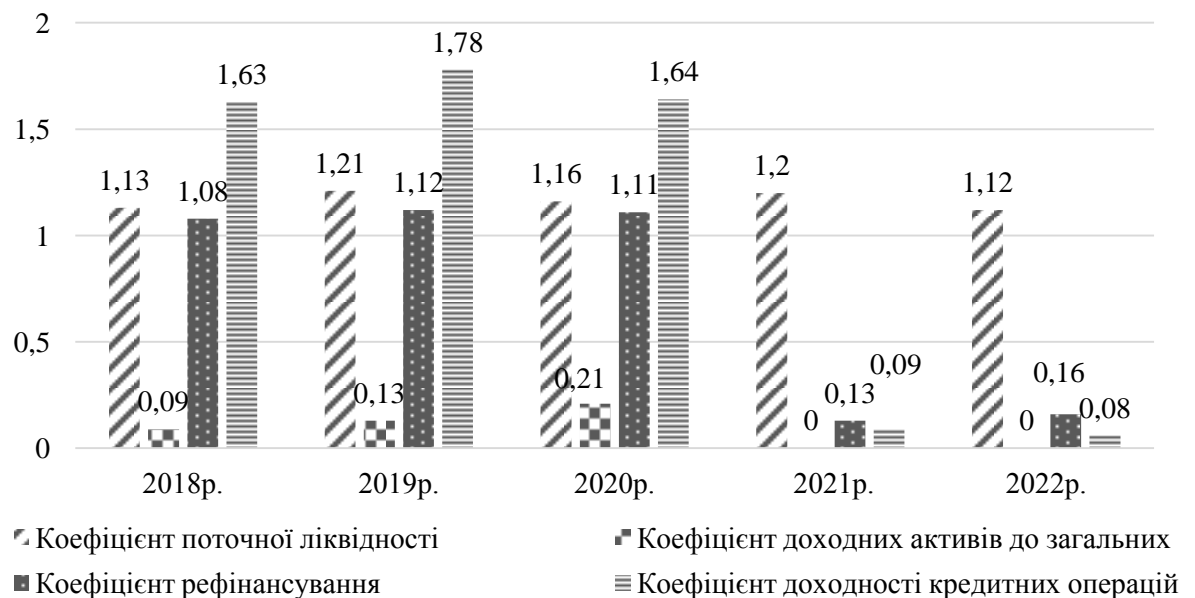

Рис.2.9.Динаміка фінансової стійкості АТ КБ «Приват Банк» в 2018-2022рр.

Динаміка кредитно-інвестиційного портфеля в загальних активах АТ КБ «Приватбанк» в 2018-2022рр., представлена в таблиці 2.10 показала суттєві зміни, а саме: зростання кредитно-інвестиційного портфеля на 61,29 млн.грн.

Таблиця 2.10

Динаміка кредитно-інвестиційного портфеля в загальних активах АТ КБ «Приватбанк» в 2018-2022рр.

Показник	2018	2019	2020	2021	2022	Відношення 2022р. в % до 2018р.
Активи, млн. грн.	278048	309723	382525	401296	540596	194,43
Розмір кредитно-інвестиційного портфелю, млн. грн.	132779	129525	177150	293389	214159	161,29
Коефіцієнт рівня кредитно-інвестиційного портфеля у загальних активах банку	47,75	41,82	46,31	73,11	39,62	82,96

На рисунку 2.10 наочно відобразимо динаміку рівня кредитно-інвестиційного портфеля в загальних активах АТ КБ «Приват Банк» в 2018-2022рр., з якого видно його зниження до 39,62%, що свідчить про погіршення стану сформованих резервів та їх рух за кредитами, що надані банкам і клієнтам.

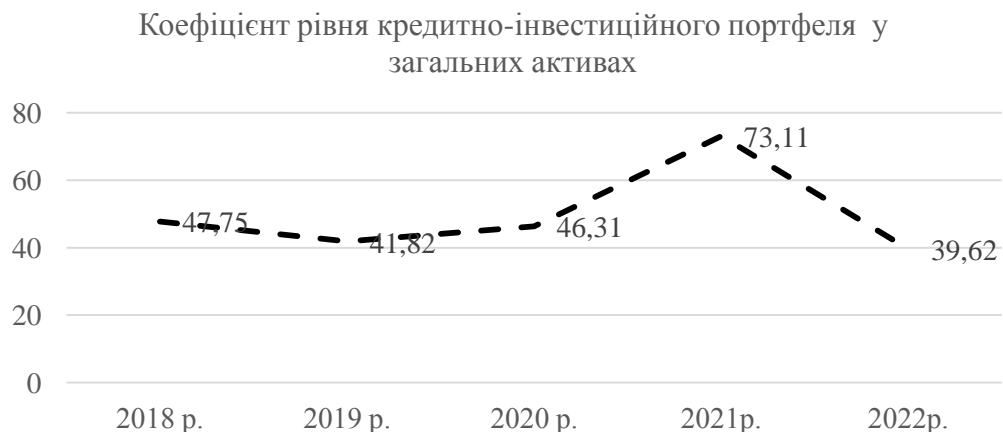

Рис.2.10.Динаміка рівня кредитно-інвестиційного портфеля АТ КБ «Приват Банк» в 2018-2022рр.

Динаміка показників ефективності управління кредитним портфелем АТ КБ «Приват Банк» в 2018-2022рр.відображено відповідно на рисунку 2.11 і в таблиці 2.11.

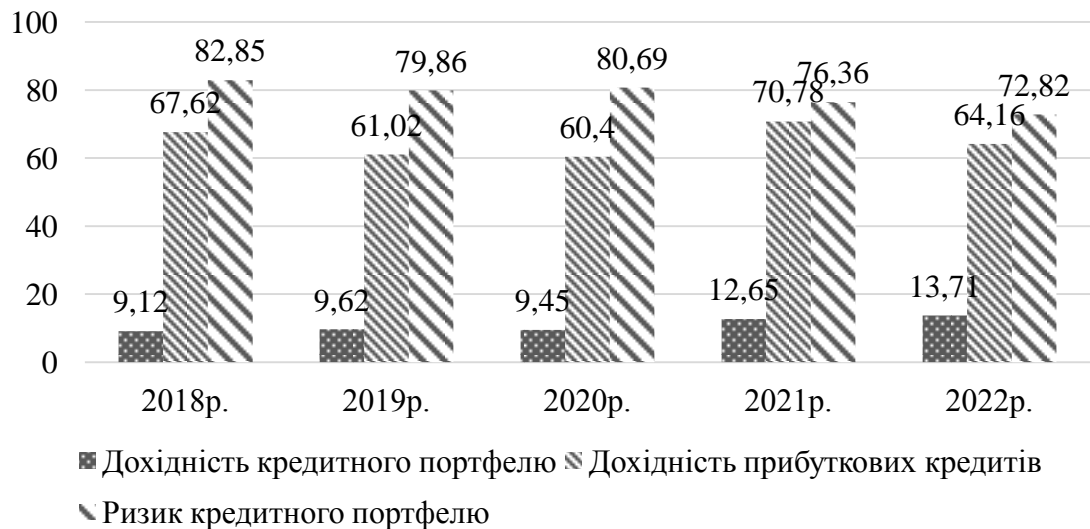

Рис.2.11.Динаміка показників ефективності управління кредитним портфелем АТ КБ «Приват Банк» в 2018-2022рр.

Таблиця 2.11

Оцінка ефективності управління кредитним портфелем АТ КБ «Приватбанк» в 2018-2022 рр.

Показник	2018	2019	2020	2021	2022	Приріст 2022р. до 2018р., %
Загальна сума кредитів до вирахування резервів	291840	296143	299574	232772	250496	85,83
Непрострочені та не знеціненні кредити	45481	55458	55569	50656	68084	149,70
Процентні доходи	30754	33841	33563	35854	43686	142,05

Дохідність кредитного портфелю, %	9,12	9,62	9,45	12,65	13,71	150,41
Дохідність прибуткових кредитів	67,62	61,02	60,40	70,78	64,16	94,89
Резерви за активними операціями	241796	236499	245487	177751	182412	75,44
Ризик кредитного портфелю	82,85	79,86	80,69	76,36	72,82	87,89
Коефіцієнт ефективності управління кредитним портфелем	0,07	0,08	0,08	0,06	0,09	123,65

Як свідчать розрахунки показників, отриманих з таблиці 2.11, дохідність кредитного портфелю банку протягом досліджених років підвищилась на 50,41%, дохідність прибуткових кредитів має тенденцію зниження на 5,11%, резерви за активними операціями також знизились на 24,56%, а ризик кредитного портфелю зменшився на 12,11%. Разом з тим відбулась позитивна динамка коефіцієнту ефективності управління кредитним портфелем АТ КБ «Приватбанк», він збільшився на 23,65% в 2022 році. Непрострочені та не знеціненні кредити банку в 2022 році стали більшими на 49,7% ніж в 2018 році. Загальна сума кредитів до вирахування резервів банківської установи стала меншою протягом дослідженого періоду на 14,17%.

Висновки до розділу 2

За рейтингом надійності АТ КБ «Приватбанк» займає перше місце в Україні для фізичних осіб, та посідає 4 місце для юридичних осіб, також займає приблизно 25% всієї банківської системи країни. Банк має 4

рейтингову нішу за депозитами страховиків в обсязі 4211,695 млн.грн. Всього в АТ КБ «Приватбанк» налічується 290030,221 млн.грн. депозитів фізичних осіб, з яких 24,6 % або 71290,846 млн.грн. вкладено в іноземній валюті. АТ КБ «Приватбанк» займається інноваційно- інвестиційною діяльністю, здійснює обмін валют, розрахунково-касове, кредитне, депозитне та грошово-платіжне обслуговування рахунків юридичних і фізичних осіб, займається веденням реєстру власників іменних цінних паперів, економіко-правовим забезпеченням. Провівши аналіз динаміки активів балансу АТ КБ «ПриватБанк» за 2022 рік відносно 2018 року, можемо стверджувати, що протягом звітнього року значно збільшилися в структурі балансу активи банку в основному за рахунок зростання власних коштів банку на 94,43% або на 626546 тис. грн. Також динамікою до зростання характеризуються та заборгованість кредитних установ та кредити клієнтам, адже вони зросли на 29,95% та у 2022 році складають 81,94% активу балансу. Також слід відзначити, що кредити клієнтам склали в 2018 році - 50140 тис. грн., тоді як у 2022 році їх сума становить 68084 тис. грн., що на 35,79% більше ніж в 2018 році. Разом з цим на 35,36% підвищилися основні засоби на 37,83% в 2022 році до 5228 тис.грн., торгові цінні папери свідчать про збільшення в 2,77 рази за рахунок випуску нових акцій. Все це свідчить про недостатність капіталу та залучення коштів в інших банків. Хоча згідно вимогам НБУ показник достатності регулятивного капіталу збільшився на 2,75 в.п., але показник достатності капіталу за Базелем II зменшився майже на 4 в.п.

В структурі власного капіталу АТ КБ «ПриватБанк» найбільшу частку займає статутний капітал. Власний капітал має позитивну динаміку, оскільки він на протязі п'яти досліджуваних років підвищився до 57789 тис. грн. за рахунок додаткового випуску акцій, тобто на 83,67%. Статутний капітал займає майже 80% від загального обсягу власного капіталу АТ КБ «ПриватБанк», тобто зростання власного капіталу відбувається головним чином за рахунок збільшення резервів та інших фондів на 84,33%. Разом зобов'язання банку збільшилися на 69% або 236223 млн.грн. в звітному

періоді. Вартість довгострокових державних боргових цінних паперів з вбудованим опціоном банку зросли в звітному періоді на 10,98%, всього інвестиційних цінних паперів за СВІСД стало більше на 81,49%, тоді як обсяги довгострокових облігацій зменшили свою вартість до 303 млн.грн. За підсумками 2022 та 2021 року АТ КБ «Приватбанк» мав обмеження щодо реалізації інвестиційної нерухомості балансовою вартістю 303 млн.грн., а в кінці 2021 р.-293 млн.грн. Протягом 2022 року АТ КБ «Приватбанк» отримав дохід від оренди інвестиційної нерухомості у сумі 93 млн.грн., тоді як в 2021 р. його значення склало- 138 млн.грн.

Оцінка та аналіз фінансових показників АТ КБ «Приватбанк» показала, що за 2018-2022 рр. відбувалось покращення чистої процентної маржі на 9,39 відсоткових пунктів, також несуттєве зростання простежується за рентабельністю активів на 0,01 відсоткових пунктів, а за рентабельністю капіталу спостерігається збільшення впродовж 2018-2022рр. на 0,11 відсоткових пунктів. Відповідно до отриманих показників загальні обсяги депозитів банку скоротились в 2022 році до 102793 млн.грн., тобто становлять 84,81 % порівняно з 2018 роком. в цьому ж періоді строкові вклади фізичних осіб зменшилися майже на 20%, а питома вага депозитів в структурі зобов'язань АТ КБ «Приватбанк» склала за звітний рік 21,29 %, що на 27,86 процентних пунктів менше, ніж в 2022 році. Сума строкових вкладів юридичних осіб підвищилась протягом 2018-2022 років на 24,4 %, і склала в звітному році 14209 млн.грн.

В 2022 році в АТ КБ «Приватбанк» процентні доходи мають темпи приросту 142,05 %, також збільшились і відрахування до резерву на знецінення кредитів та авансів клієнтам до 15396 млн.грн. тобто в 2,5 рази, а обсяги процентних витрат на залучення депозитів скоротились до 3768 млн.грн., таким чином сума прибутку банку до оподаткування зросла в 2,7 рази тобто до 34672 млн.грн. в грошовому еквіваленті. Чистий процентний дохід, розрахований як процентний дохід після вирахування податків та комісій підвищився в 2,4 рази і склав в 2022 році 30198 млн.грн. Отже, чисті

процентні доходи збільшилися на 23166 млн.грн., процентні доходи АТ КБ «ПриватБанк» зросли до 42686 млн.грн., що призвело до значного підвищення чистого прибутку в 2022 році в 2,35 рази.

Як свідчать проведені розрахунки, коефіцієнт поточної ліквідності АТ КБ «Приватбанк» зменшився у 2022 році порівняно з 2018 роком на 0,01. Також коефіцієнт рефінансування, коефіцієнт адекватності капіталу банку зменшується на протязі кожного року і складають відповідно 0,16 і 38,12, також в 2022 році показник автономії знизився на 0,63 п.п. в порівнянні з 2018 роком. Динаміка мультиплікатору чистої вартості власного капіталу є досить позитивною, оскільки в 2022 році порівняно з 2018р. прибуток на 1 гривню капіталу складав 0,52 грн., він підвищився на 7,52 абс.од.

Динаміка показників фінансової стійкості АТ КБ «Приват Банк» в 2018-2022рр. представлена графічно на рисунку 2.9 свідчить про їх негативну тенденцію, зокрема зниження коефіцієнту доходності кредитних операцій на 1,55 абсолютних одиниць, а також коефіцієнту рефінансування на 0,92 абсолютних одиниць, значення коефіцієнту ліквідності змінилось несуттєво на 0,01 і склало в 2022 році 1,12.

Динаміку рівня кредитно-інвестиційного портфеля в загальних активах АТ КБ «Приват Банк» в 2018-2022рр. можна охарактеризувати зниженням до 39,62%, що свідчить про погіршення стану сформованих резервів та їх рух за кредитами, що надані банкам і клієнтам. При цьому дохідність кредитного портфелю банку протягом досліджених років підвищилась на 50,41%, дохідність прибуткових кредитів має тенденцію зниження на 5,11%, резерви за активними операціями також знизились на 24,56%, а ризик кредитного портфелю зменшився на 12,11%. Разом з тим відбулась позитивна динамка коефіцієнту ефективності управління кредитним портфелем АТ КБ «Приватбанк», він збільшився на 23,65% в 2022 році. Непрострочені та не знеціненні кредити банку в 2002 році стали більшими на 49,7% ніж в 2018 році. Загальна сума кредитів до вирахування резервів банківської установи стала меншою протягом дослідженого періоду на 14,17%.

РОЗДІЛ 3. ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ РИЗИКАМИ КОМЕРЦІЙНОГО БАНКУ

3.1. Шляхи удосконалення управління фінансовими ризиками комерційного банку

В умовах складних сьогодення та ринкових банківський сектор потерпає кризу від негативних змін і зворушень, тому закріплення стратегічних фінансових позицій банківських установ доцільно спрямувати на удосконалення управління фінансовими ризиками комерційного банку. Удосконалення системи ризик-менеджменту комерційних банків, яку наочно відображено на рисунку 3.1, сприяє виявленню проблемних «вузьких» місць, які можуть призвести до виникнення фінансових банківських ризиків. Саме їх виявлення на цьому етапі дозволить своєчасно реагувати на негативні явища.

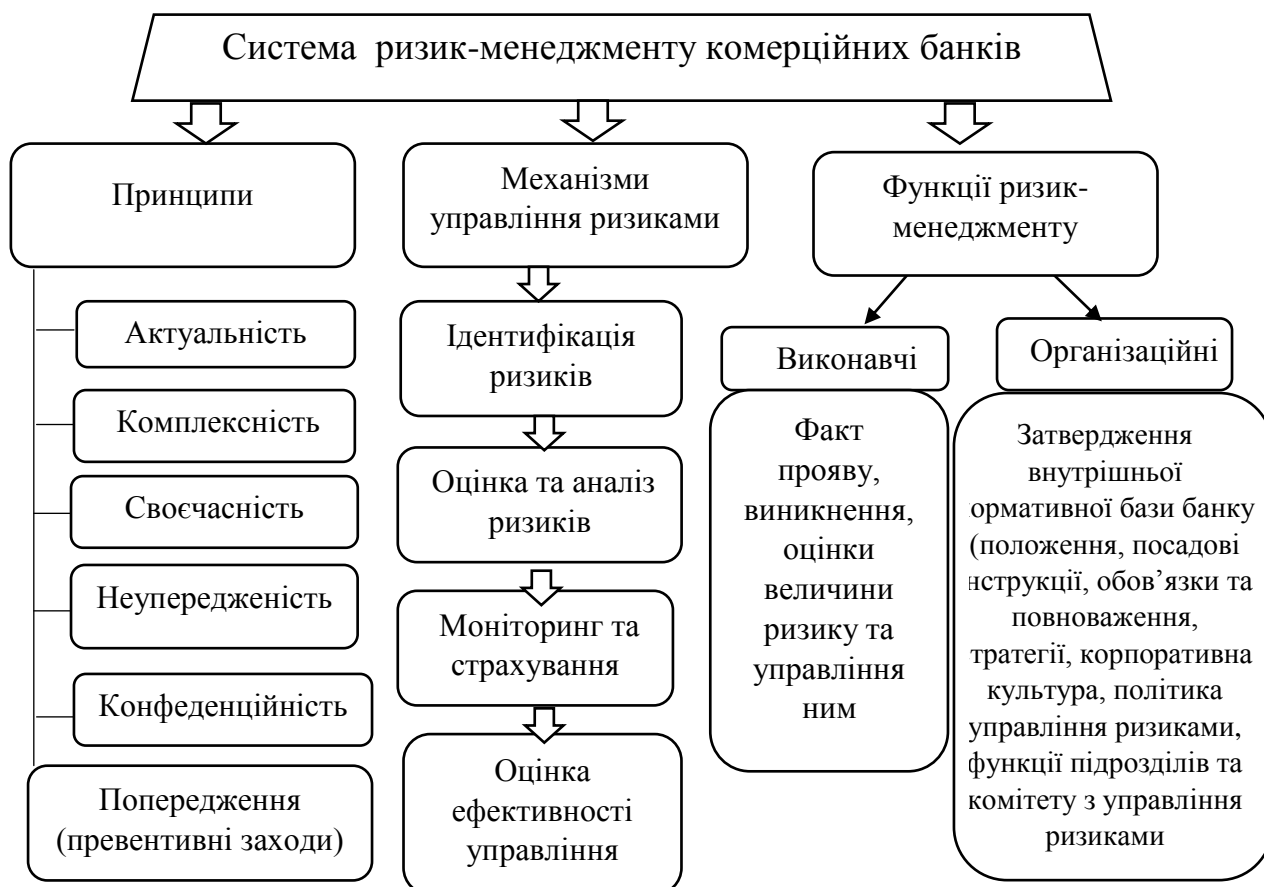

Рис. 3.1. Складові системи ризик-менеджменту комерційних банків

Джерело: складено автором

У відповідності до ринку 3.1 видно, що в удосконаленій системі ризик-менеджменту комерційних банків варто виділити пріоритетні інструменти управління фінансовими ризиками, серед яких сукупність принципів, функцій та методів і механізмів управління їх ризиками відіграють важливу роль в банківській діяльності в цілому.

До методології управління фінансовими ризиками банківських установ, зображеної на рисунку 3.2, слід віднести наступні складові: управління ризиком кредитоспроможності, транзакційним ризиком, відсотковим ризиком, управління інвестиційним ризиком, застосування фінансових гарантій, диверсифікувати ризики, застосовувати укладання форвардних і ф'ючерсних контрактів, своп-год, інвестувати в деривативи тощо.

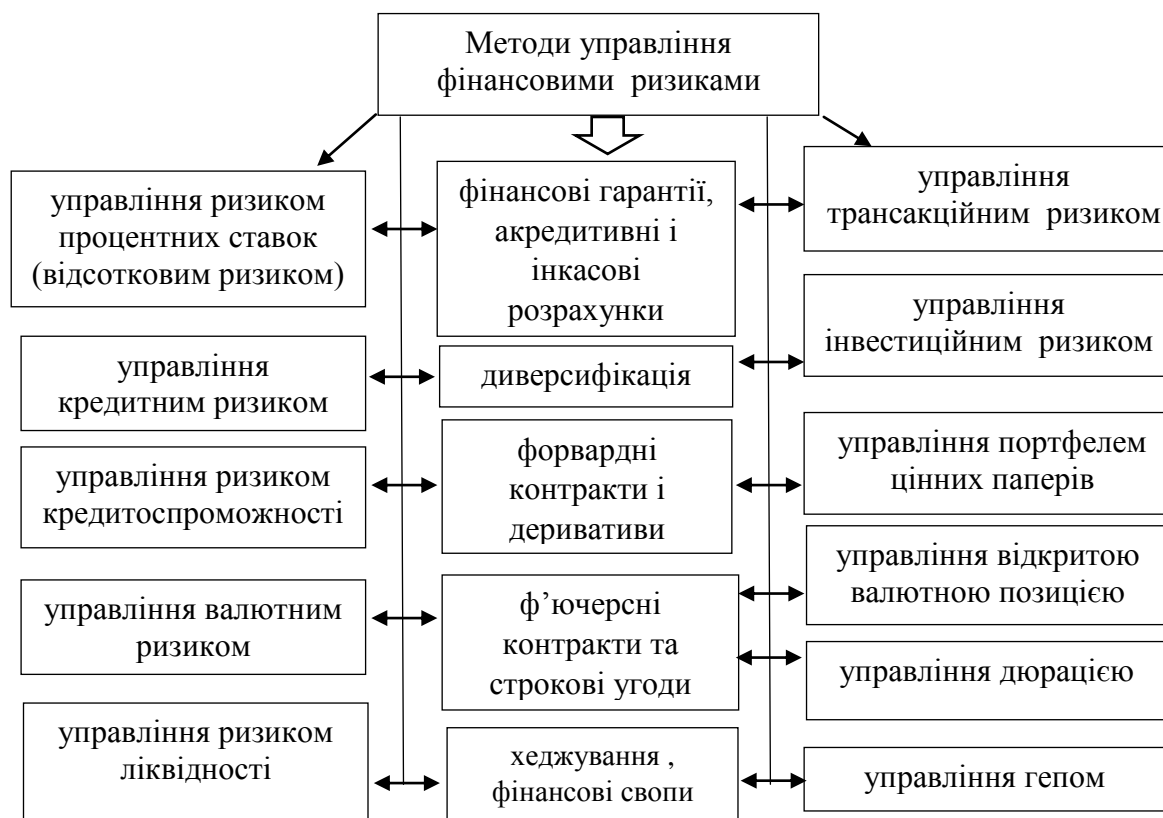

Рис.3.2. Методологія управління фінансовими ризиками комерційних банків

*Джерело: складено автором

Основним завданням управління фінансовими ризиками комерційних банків виступає недопущення такої ситуації, з виникненням якої допустимий фінансовий ризик переростатиме в катастрофічний, що може нести загрозу самій банківській установі і призведе до банкрутства. Якщо засновники комерційного банку вважають, що його фінансова стабільність є важливішою ніж показники прибутковості, тоді варто обирати інші фінансові стратегії спрямовані на мінімізацію ризиків, яке полягає у використанні методів скорочення втрат банківськими установами. В такому випадку досягнення поставлених цілей можливе з використанням наступних заходів і методів управління фінансовими ризиками комерційними банками: страховий захист ризиків, хеджування, збалансування кредитного і депозитного портфелю, портфелю цінних паперів, привести до відповідного рівня обсяги зобов'язань та активи за строками ліквідності, застосовувати регулярне проведення аналізу чутливості до зміни відсоткових ставок, розробити заходи фінансової безпеки.

3.2. Кореляційно-регресійна модель впливу факторів на фінансові ризики АТ КБ «Приватбанк»

Визначимо за допомогою вбудованих функцій електронних таблиць Excel параметри регресійної моделі впливу факторів на фінансові ризики АТ КБ «Приватбанк». В якості результуючого показника візьмемо ризик кредитного портфелю банку (Y), а корелюючими факторами виступають:

X_1 - дохідність прибуткових кредитів;

X_2 - питома вага депозитів в структурі зобов'язань;

X_3 - коефіцієнт рівня кредитно-інвестиційного портфелю у загальних активах банку.

Використаємо вхідні дані показників АТ КБ «Приватбанк» за 2018-2022 рр., наведені в таблиці 3.1 для побудови регресійної моделі впливу

факторів на фінансові ризики банку. Абсолютне відхилення коефіцієнту рівня кредитно-інвестиційного портфеля у загальних активах банку свідчить про його зменшення на 8,13 п.п.

Таблиця 3.1

Вихідні дані показників для побудови регресійної моделі впливу факторів на фінансові ризики «Приватбанк» за 2018-2022 рр.

Показник	2018р.	2019р.	2020р.	2021р.	2022р.	Відхилення 2022р. до 2018р., +,-
Дохідність прибуткових кредитів (X_1)	67,62	61,02	60,40	70,78	64,16	-3,46 п.п.
Питома вага депозитів в структурі зобов'язань (X_2)	49,15	43,02	35,54	30,06	21,29	-27,86 п. п.
Коефіцієнт рівня кредитно- інвестиційного портфеля у загальних активах банку (X_3)	47,75	41,82	46,31	73,11	39,62	-8,13 п.п.
Ризик кредитного портфелю (Y)	82,85	79,86	80,69	76,36	72,82	-10,03 п.п.

Якщо порівняти значення доходності прибуткових кредитів 2022 року, то побачимо його зниження на 3,46 п.п. , що спричинило зниження ризику кредитного портфелю на 10,03 % пункти. Також в дослідженому періоді значно зменшилась питома вага депозитів і структурі зобов'язань АТ КБ «Приватбанк» на 27,86 п.п. Ці зміни суттєво впливають на виникнення фінансових ризиків комерційного банку ризику.

Побудуємо графік, на якому зображено динаміку основних показників, ефективності кредитного портфелю, що впливають на рівень його ризику (рисунок 3.3).

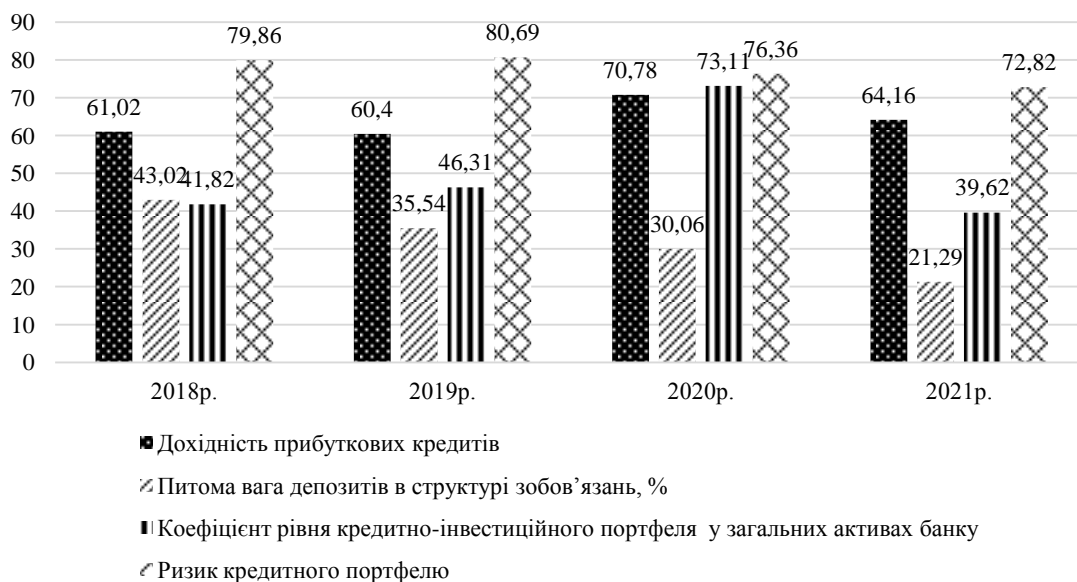

Рис. 3.3. Динаміка показників, що впливають на рівень ризику кредитного портфелю АТ КБ «Приватбанк» в 2018-2023 рр.

Таблиця 3.2

Допоміжна таблиця для побудови регресійної моделі впливу факторів на фінансові ризики «Приватбанк» в 2018-2022 рр.

Рік	Ризик кредитного портфелю Y	Дохідність прибуткових кредитів X ₁	Питома вага депозитів в структурі зобов'язань X ₂	Коефіцієнт рівня кредитно-інвестиційного портфеля у загальних активах банку X ₃
2018	82,85	67,62	49,15	47,75
2019	79,86	61,02	43,02	41,82
2020	80,69	60,4	35,54	46,31
2021	76,36	70,78	30,06	73,11
2022	72,82	64,16	21,29	39,62

В процесі побудови регресійної моделі з використанням електронної надбудови «аналіз даних» комп'ютерної програми Microsoft Excel/

Відповідно до одержаних результатів спостережень обраних факторних показників АТ КБ «Приватбанк» за 5 років з 2018-2022рр., вказаних в таблиці 3.3, свідчить про статистичну значимість розрахованих коефіцієнтів.

Таблиця 3.3

Статистика регресії

Назва критеріїв	Величина
R – багатомірний коефіцієнт кореляції	0,961026
R ² – коефіцієнт детермінації	0,923571
Скоригований R ² коефіцієнт детермінації	0,694284
Стандартна помилка розрахунків	2,183998
Спостережень	5

В результаті побудованої регресійної моделі отримані наступні критерії статистичної регресії: R² – коефіцієнт детермінації 0,9236, а R – багатомірний коефіцієнт детермінації складає 0,961023, що дозволяє стверджувати про адекватність на рівні 96,1% застосованої моделі, яка відображає характеристику впливових показників та пояснює зміни рівня кредитного ризику. Так, як видно з розрахунків, величина скорегованого коефіцієнту детермінації 0,694284, який має достатньо високе значення і свідчить про високу вірогідність прогнозування обраного показника.

Таблиця 3.4

Результати формування коефіцієнтів регресійної моделі впливу факторів на фінансові ризики «Приватбанк» в 2018-2022 рр.

Фактори	Коефіцієнти	Стандартна помилка	t Статистика	P-значення	Нижні 95%	Верхні 95%	Нижня 95,0%	Верхня 95,0%
A	79,91152	21,32493	3,747328	0,166018	-191,047	350,8704	-191,047	350,8704
X 1	-0,27042	0,396604	-0,68185	0,619021	-5,30975	4,768905	-5,30975	4,768905
X 2	0,345353	0,101117	3,415377	0,18133	-0,93946	1,630167	-0,93946	1,630167
X 3	0,075603	0,130327	0,580101	0,665355	-1,58035	1,73156	-1,58035	1,73156

Результати формування коефіцієнтів, відображені в таблиці 3.4, дозволили отримати лінійне рівняння побудованої регресійної моделі впливу факторів на фінансові ризики «Приватбанк» в 2018-2022 рр., яке виражене в такому вигляді:

$$Y = 79,9 - 0,27 \cdot X_1 + 0,345 \cdot X_2 + 0,0756 \cdot X_3 \quad (3.1)$$

Таблиця 3.5

Результати отримані при дисперсійному аналізі

	df	SS	MS	F	Значення F-критерію Фішера
Регресія	3	57,63907	19,21302	4,028017	0,34746
Залишки	1	4,769847	4,769847		
Разом	4	62,40892			

В процесі проведеного кореляційно-регресійного аналізу визначено, що значення F-критерію Фішера дорівнює 0,34746 (при $F_{(теор)} = 4,02$), що характеризує побудовану модель статистично значущою і надійною. Отже, констатуємо щільну залежність ризику кредитного портфелю від частки рівня доходності прибуткових кредитів $-0,27$, питомої ваги депозитів в структурі зобов'язань $0,345$ та коефіцієнту рівня кредитно-інвестиційного портфелю у загальних активах банку $0,0756$.

Розрахунки проведеного кореляційно-регресійного аналізу для побудови рівнянь тренда ризику кредитного портфелю АТ КБ «Приватбанк», наведеного в таблиці 3.6, показали, що в плановому 2023 році очікується зниження прогнозного рівня ризику кредитного портфелю до 71,045 % (максимальний ризик) при лінійному вирівнюванні і мінімальний ризик 68,32 % – при параболічному вирівнюванні, що менше відповідних величин на 1,37 п.п і 4,5 п.п. порівняно з 2022 роком з інтервалом 3,13 п.п.

Таблиця 3.6

Розрахункові дані для побудови рівнянь ризику кредитного портфеля
АТ КБ «Приватбанк»

Показник		Допоміжні дані для розрахунку параметрів							
		$y_t = a_0 + a_1 \cdot t$				$y_t = a_0 + a_1 \cdot t + a_2 \cdot t^2$			
Рік	Ризик кредитного портфеля	t	t ²	yt	y _t	t ³	t ⁴	yt ²	y _t
2018	82,85	1	1	82,85	83,228	1	1	82,85	82,333714
2019	79,86	2	4	159,72	80,872	8	16	319,44	81,319143
2020	80,69	3	9	242,07	78,516	27	81	726,21	79,410286
2021	76,36	4	16	305,44	76,16	64	256	1221,76	76,607143
2022	72,82	5	25	364,1	73,804	125	625	1820,5	72,909714
Всього	392,6	15	55	1154,18	392,58	225	979	4170,76	392,6
2024	71,45 – при лінійному вирівнюванні 68,32 – при параболічному тренді								

Визначені параметри для побудови аналітичних рівнянь кореляційно-регресійного аналізу ризику кредитного портфелю в АТ КБ «Приватбанк» дозволили відобразити їх параболічний та лінійний тренди графічно на рисунку 3.3.

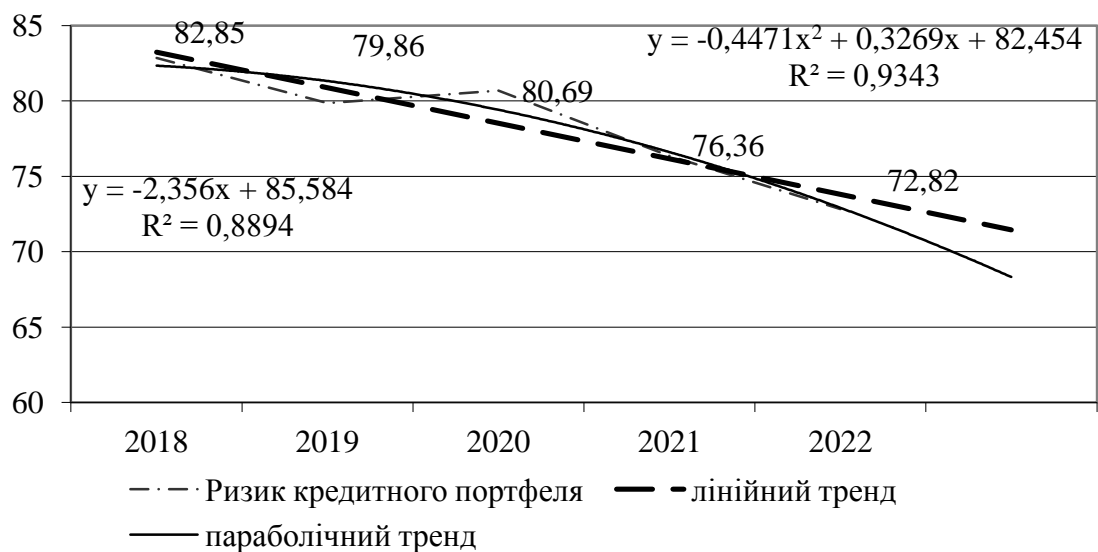

Рис. 3.4. Параболічний та лінійний тренди кореляційно-регресійного аналізу ризику кредитного портфелю АТ КБ «Приватбанк» в 2018-2023 рр.

Зведені результати побудови рівнянь тренда ризику кредитного портфелю АТ КБ «Приватбанк» (таблиця 3.7) , показують високу щільність залежності досліджених критеріїв побудованого лінійного рівняння, тому що коефіцієнт детермінації $R^2 = 0,8894$, а коефіцієнт кореляції $R=0,9666$ і максимально наближені до одиниці, тобто взаємозалежність проаналізованих показників складає 96,66%.

Таблиця 3.7

Зведені результати побудови рівнянь тренда ризику кредитного портфелю АТ КБ «Приватбанк»

Тренд	Рівняння тренда	Коефіцієнт детермінації R^2	Коефіцієнт кореляції R	Значення A_0
Параболічний $y_t = a_0 + a_1 \cdot t$	$y = 82,454 - 0,4471x^2 + 0,3269x$	$R^2 = 0,9343$	$R = 0,9666$	$A_0 = 82,454$
Лінійний $y_t = a_0 + a_1 \cdot t + a_2 \cdot t^2$	$y = 85,584 - 2,356x$	$R^2 = 0,8894$	$R = 0,9431$	$A_0 = 85,584$

Як свідчать отримані значення параболічного рівняння, величина коефіцієнту детермінації $R^2 = 0,9343$ і коефіцієнт кореляції $R=0,9431$, які вказують на високий зв'язок використаних параметрів при побудові кореляційно-регресійної моделі і залежність від досліджених факторів на 94,31%, що говорить про високу якісну характеристику економетричної моделі оцінену як провдоподібну.

Висновки до розділу 3

Удосконалення системи ризик-менеджменту комерційних банків сприяє виявленню проблемних «вузьких» місць, які можуть призвести до

виникнення фінансових банківських ризиків. Саме їх виявлення на цьому етапі дозволить своєчасно реагувати на негативні явища. В удосконаленій системі ризик-менеджменту комерційних банків варто виділити пріоритетні інструменти управління фінансовими ризиками, серед яких сукупність принципів, функцій та методів і механізмів управління їх ризиками відіграють важливу роль в банківській діяльності в цілому. До методології управління фінансовими ризиками комерційного банку, слід віднести наступні складові: управління ризиком кредитоспроможності, трансакційним ризиком, відсотковим ризиком, управління інвестиційним ризиком, застосування фінансових гарантій, диверсифікувати ризики, застосовувати укладання форвардних і ф'ючерсних контрактів, своп-угод, інвестувати в фінансові деривативи тощо. Пропонуємо для досягнення поставлених цілей використання наступних заходів і методів управління фінансовими ризиками комерційними банками: страховий захист ризиків, хеджування, збалансування кредитного і депозитного портфелю, портфелю цінних паперів, привести до відповідного рівня обсяги зобов'язань та активи за строками ліквідності, застосовувати регулярне проведення аналізу чутливості до зміни відсоткових ставок, розробити заходи фінансової безпеки.

Аналіз показників АТ КБ «Приватбанк» за 2018-2022 рр., використаних для побудови регресійної моделі впливу факторів на фінансові ризики банку. Абсолютне відхилення коефіцієнту рівня кредитно-інвестиційного портфеля у загальних активах банку свідчить про його зменшення на 8,13 п.п. Якщо порівняти значення доходності прибуткових кредитів 2022 року, то побачимо його зниження на 3,46 п.п., що спричинило зниження ризику кредитного портфелю на 10,03 % пункти. Також в дослідженому періоді значно зменшилась питома вага депозитів і структури зобов'язань АТ КБ «Приватбанк» на 27,86 п.п. Ці зміни суттєво впливають на виникнення фінансових ризиків комерційного банку ризику.

В результаті побудованої моделі отримані наступні критерії статистичної регресії: R^2 – коефіцієнт детермінації 0,9236, а R –

багатомірний коефіцієнт детермінації складає 0,961023, що дозволяє стверджувати про адекватність на рівні 96,1% застосованої моделі, яка відображає характеристику впливових показників та пояснює зміни рівня кредитного ризику. Так, як видно з розрахунків, величина скорегованого коефіцієнту детермінації 0,694284, який має достатньо високе значення і свідчить про високу вірогідність прогнозування обраного показника.

В процесі проведеного кореляційно-регресійного аналізу визначено, що значення F-критерію Фішера дорівнює 0,34746 (при $F_{(теор)} = 4,02$), що характеризує побудовану модель статистично значущою і надійною. Отже, констатуємо щільну залежність ризику кредитного портфелю від частки рівня доходності прибуткових кредитів $-0,27$, питомої ваги депозитів в структурі зобов'язань 0,345 та коефіцієнту рівня кредитно-інвестиційного портфелю у загальних активах банку 0,0756.

Розрахунки проведеного кореляційно-регресійного аналізу для побудови рівнянь тренда ризику кредитного портфелю АТ КБ «Приватбанк», наведеного в таблиці 3.6, показали, що в плановому 2023 році очікується зниження прогнозного рівня ризику кредитного портфелю до 71,045 % (максимальний ризик) при лінійному вирівнювання і мінімальний ризик 68,32 % – при параболічному вирівнюванні, що менше відповідних величин на 1,37 п.п і 4,5 п.п. порівняно з 2022 роком з інтервалом 3,13 п.п.

ВИСНОВКИ І ПРОПОЗИЦІЇ

1. Сутність економічної категорії «фінансові ризики» комерційного банку пов'язана з можливим виникненням втрат або непередбачуваними змінами у фінансових показниках банку, які можуть виникнути внаслідок зовнішніх чи внутрішніх факторів. Фінансові ризики є невід'ємною частиною банківської діяльності і пов'язані зі специфікою їх функцій та операцій, до яких відносяться: кредитні ризики, ринкові ризики, ризики ліквідності, операційні ризики, ризики облікової ставки. Управління фінансовими ризиками є важливою частиною стратегічного керівництва банком і включає в себе впровадження різноманітних методів та інструментів для зменшення чи контролю ризиків.

Організаційний механізм управління фінансовими ризиками в комерційному банку є важливим компонентом його діяльності, оскільки банки стикаються з різними видами ризиків у своїй фінансовій діяльності. Ключові елементи організаційного механізму управління фінансовими ризиками в комерційному банку пов'язані з структурою управління ризиками; розподілом обов'язків; методами вимірювання ризиків; контролем й моніторингом; резервуванням та страхуванням; комунікацією та звітністю. Цей організаційний механізм допомагає банку ефективно управляти фінансовими ризиками, забезпечуючи стійкість та стабільність його діяльності. Важливою частиною процесу є постійне вдосконалення та адаптація до змін в економічному середовищі.

Управління фінансовими ризиками є важливою складовою ефективного функціонування комерційного банку. В переліку загальних методів управління фінансовими ризиками в комерційних банках слід відокремити ті, що спрямовані на диверсифікацію портфеля; кредитний аналіз; ліміти та контроль ризику; хеджування; стрес-тестування; резервування; ефективне управління ліквідністю; внутрішні контрольні процедури; співпраця з регуляторами; постійний моніторинг та аналіз.

Постійний моніторинг та аналіз фінансових ризиків допомагає банку вчасно реагувати на зміни в економічному середовищі, забезпечуючи при цьому стабільність та стійкість його фінансового стану. Ці методи дозволяють комерційним банкам зменшити можливі втрати та збільшити стійкість до різноманітних фінансових викликів. Однак важливо враховувати, що управління ризиками є динамічним процесом, який вимагає постійного оновлення та вдосконалення.

2. За рейтингом надійності АТ КБ «Приватбанк» займає перше місце в Україні для фізичних осіб, та посідає 4 місце для юридичних осіб, також займає приблизно 25% всієї банківської системи країни. Банк має 4 рейтингову нішу за депозитами страховиків в обсязі 4211,695 млн.грн. Всього в АТ КБ «Приватбанк» налічується 290030,221 млн.грн. депозитів фізичних осіб, з яких 24,6 % або 71290,846 млн.грн. вкладено в іноземній валюті. АТ КБ «Приватбанк» займається інноваційно- інвестиційною діяльністю, здійснює обмін валют, розрахунково-касове, кредитне, депозитне та грошово-платіжне обслуговування рахунків юридичних і фізичних осіб, займається веденням реєстру власників іменних цінних паперів, економіко-правовим забезпеченням. Провівши аналіз динаміки активів балансу АТ КБ «ПриватБанк» за 2022 рік відносно 2018 року, можемо стверджувати, що протягом звітного року значно збільшилися в структурі балансу активи банку в основному за рахунок зростання власних коштів банку на 94,43% або на 626546 тис. грн. Також динамікою до зростання характеризуються та заборгованість кредитних установ та кредити клієнтам, адже вони зросли на 29,95% та у 2022 році складають 81,94% активу балансу. Також слід відзначити, що кредити клієнтам склали в 2018 році - 50140 тис. грн., тоді як у 2022 році їх сума становить 68084 тис. грн., що на 35,79% більше ніж в 2018 році. Разом з цим на 35,36% підвищились основні засоби на 37,83% в 2022 році до 5228 тис.грн., торгові цінні папери свідчать про збільшення в 2,77 рази за рахунок випуску нових акцій. Все це свідчить про недостатність капіталу та залучення коштів в інших банків. Хоча згідно вимогам НБУ

показник достатності регулятивного капіталу збільшився на 2.75 в.п., але показник достатності капіталу за Базелем II зменшився майже на 4 в.п.

В структурі власного капіталу АТ КБ «ПриватБанк» найбільшу частку займає статутний капітал. Власний капітал має позитивну динаміку, оскільки він на протязі п'яти досліджуваних років підвищився до 57789 тис. грн. за рахунок додаткового випуску акцій, тобто на 83,67%. Статутний капітал займає майже 80% від загального обсягу власного капіталу АТ КБ «ПриватБанк», тобто зростання власного капіталу відбувається головним чином за рахунок збільшення резервів та інших фондів на 84,33%. Разом зобов'язання банку збільшились на 69% або 236223 млн.грн. в звітному періоді. Вартість довгострокових державних боргових цінних паперів з вбудованим опціоном банку зросли в звітному періоді на 10,98%, всього інвестиційних цінних паперів за СВІСД стало більше на 81,49%, тоді як обсяги довгострокових облігацій зменшили свою вартість до 303 млн.грн. За підсумками 2022 та 2021 року АТ КБ «Приватбанк» мав обмеження щодо реалізації інвестиційної нерухомості балансовою вартістю 303 млн.грн., а в кінці 2021 р.-293 млн.грн. Протягом 2022 року АТ КБ «Приватбанк» отримав дохід від оренди інвестиційної нерухомості у сумі 93 млн.грн., тоді як в 2021 р. його значення склало- 138 млн.грн.

Оцінка та аналіз фінансових показників АТ КБ «Приватбанк» показала, що за 2018-2022 рр. відбувалось покращення чистої процентної маржі на 9,39 відсоткових пунктів, також несуттєве зростання простежується за рентабельністю активів на 0,01 відсоткових пунктів, а за рентабельністю капіталу спостерігається збільшення впродовж 2018-2022рр. на 0,11 відсоткових пунктів. Відповідно до отриманих показників загальні обсяги депозитів банку скоротились в 2022 році до 102793 млн.грн., тобто становлять 84,81 % порівняно з 2018 роком. в цьому ж періоді строкові вклади фізичних осіб зменшились майже на 20%, а питома вага депозитів в структурі зобов'язань АТ КБ «Приватбанк» склала за звітний рік 21,29 %, що на 27,86 процентних пунктів менше, ніж в 2022 році. Сума строкових вкладів

юридичних осіб підвищилась протягом 2018-2022 років на 24,4 %, і склала в звітному році 14209 млн.грн.

В 2022 році в АТ КБ «Приватбанк» процентні доходи мають темпи приросту 142,05 %, також збільшились і відрахування до резерву на знецінення кредитів та авансів клієнтам до 15396 млн.грн. тобто в 2,5 рази, а обсяги процентних витрат на залучення депозитів скоротились до 3768 млн.грн., таким чином сума прибутку банку до оподаткування зросла в 2,7 рази тобто до 34672 млн.грн. в грошовому еквіваленті. Чистий процентний дохід, розрахований як процентний дохід після вирахування податків та комісій підвищився в 2,4 рази і склав в 2022 році 30198 млн.грн. Отже, чисті процентні доходи збільшились на 23166 млн.грн., процентні доходи АТ КБ «ПриватБанк» зросли до 42686 млн.грн., що призвело до значного підвищення чистого прибутку в 2022 році в 2,35 рази.

3. Удосконалення системи ризик-менеджменту комерційних банків сприяє виявленню проблемних «вузьких» місць, які можуть призвести до виникнення фінансових банківських ризиків. Саме їх виявлення на цьому етапі дозволить своєчасно реагувати на негативні явища. В удосконаленій системі ризик-менеджменту комерційних банків варто виділити пріоритетні інструменти управління фінансовими ризиками, серед яких сукупність принципів, функцій та методів і механізмів управління їх ризиками відіграють важливу роль в банківській діяльності в цілому. До методології управління фінансовими ризиками комерційного банку, слід віднести наступні складові: управління ризиком кредитоспроможності, трансакційним ризиком, відсотковим ризиком, управління інвестиційним ризиком, застосування фінансових гарантій, диверсифікувати ризики, застосовувати укладання форвардних і ф'ючерсних контрактів, своп-угод, інвестувати в деривативи тощо. Пропонуємо для досягнення поставлених цілей використання наступних заходів і методів управління фінансовими ризиками комерційними банками: страховий захист ризиків, хеджування, збалансування кредитного і депозитного портфелю, портфелю цінних

паперів, привести до відповідного рівня обсяги зобов'язань та активи за строками ліквідності, застосовувати регулярне проведення аналізу чутливості до зміни відсоткових ставок, розробити заходи фінансової безпеки.

Аналіз показників АТ КБ «Приватбанк» за 2018-2022 рр., використаних для побудови регресійної моделі впливу факторів на фінансові ризики банку. Абсолютне відхилення коефіцієнту рівня кредитно-інвестиційного портфеля у загальних активах банку свідчить про його зменшення на 8,13 п.п. Якщо порівняти значення доходності прибуткових кредитів 2022 року, то побачимо його зниження на 3,46 п.п. , що спричинило зниження ризику кредитного портфелю на 10,03 % пункти. Також в дослідженому періоді значно зменшилась питома вага депозитів і структурі зобов'язань АТ КБ «Приватбанк» на 27,86 п.п. Ці зміни суттєво впливають на виникнення фінансових ризиків комерційного банку ризику.

В результаті побудованої моделі отримані наступні критерії статистичної регресії: R^2 – коефіцієнт детермінації 0,9236, а R – багатомірний коефіцієнт детермінації складає 0,961023, що дозволяє стверджувати про адекватність на рівні 96,1% застосованої моделі, яка відображає характеристику впливових показників та пояснює зміни рівня кредитного ризику. Так, як видно з розрахунків, величина скорегованого коефіцієнту детермінації 0,694284 , який має достатньо високе значення і свідчить про високу вірогідність прогнозування обраного показника.

В процесі проведеного кореляційно-регресійного аналізу визначено, що значення F-критерію Фішера дорівнює 0,34746 (при $F_{(теор)} = 4,02$), що характеризує побудовану модель статистично значущою і надійною. Отже, констатуємо щільну залежність ризику кредитного портфелю від частки рівня доходності прибуткових кредитів $-0,27$, питомої ваги депозитів в структурі зобов'язань 0,345 та коефіцієнту рівня кредитно-інвестиційного портфеля у загальних активах банку 0,0756.

Розрахунки проведеного кореляційно-регресійного аналізу для побудови рівнянь тренда ризику кредитного портфеля АТ КБ «Приватбанк» показали, що в плановому 2023 році очікується зниження прогнозного рівня ризику кредитного портфеля до 71,045 при лінійному вирівнювання і 68,32 – при папараболічному вирівнюванні, що менше відповідних величин на 1,37 п.п і 4,5 п.п. порівняно з 2022 роком з інтервалом 3,13 п.п.

Зведені результати побудови рівнянь тренда ризику кредитного портфеля АТ КБ «Приватбанк», показують високу щільність залежності досліджених критеріїв побудованого лінійного рівняння, тому що коефіцієнт детермінації $R^2 = 0,8894$, а коефіцієнт кореляції $R=0,9666$ і максимально наближені до одиниці, тобто взаємозалежність проаналізованих показників складає 96,66%. Як свідчать отримані значення параболічного рівняння, величина коефіцієнту детермінації $R^2 = 0,9343$ і коефіцієнт кореляції $R=0,9431$, які вказують на високий зв'язок використаних параметрів при побудові кореляційно-регресійної моделі і залежність від досліджених факторів на 94,31%, що говорить про високу якісну характеристику економетричної моделі оцінену як правдоподібну.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Астахова Н.І., Тачанська Я.В. Напрями удосконалення управління фінансовими ризиками банку. 2018. URL:<https://www.economy-confer.com.ua/full-article/2936/>
2. Божанова О.В. Управління фінансовими ризиками промислового підприємства: теоретичний аспект. Науковий вісник Херсонського державного університету. 2015. Вип.10. Ч.1. С. 80-83. URL:http://www.ej.kherson.ua/journal/economic_10/20.pdf.
3. Васильчишин О.Б. Фінансова безпека банківської системи України: філософські детермінанти : монографія. Тернопіль: ДНЕУ. 2017. 358с..
4. Волкова Н.І., Мухіна А.С. Фінансові ризики банку: оцінка та механізм нейтралізації. Електронний журнал «Modern Economics».. 2020. №22. С. 6-12. URL:<https://modecon.mnau.edu.ua/financial-risks-of-the-bank/>
5. Вядрова Н. Формування системи ризик-менеджменту банку в умовах економіки воєнного стану: концептуальні засади. Проблеми і перспективи економіки управління. 2023. №2 (34). URL <http://ppeu.stu.cn.ua/article/view/286683>.
6. Гуріна О.В., Корнєва Н.О. Управління фінансовими ризиками : навчальний посібник. Миколаїв: видавець Румянцева Г.В. 2022. 359 с.
7. Диба М.І., Осадчий Є.С. Фінансові інноваційні інструменти в банківській системі. Стратегія економічного розвитку України. 2018. №42. С.99-109.
8. Діхтимиров А.С. Застосування методів комерційного банку для захисту від комерційних ризиків. Економічні, фінансово-облікові та правові проблеми діяльності підприємств: колективна монографія / за заг.ред. Л.М.Савчук. – Дніпро:Герда. 2016. С. 247-254.
9. Долінський Л. Фінансовий ризик-менеджмент: навч.-метод. посібник. Національний ун-тет «Києво-Могилянська академія»НаУКМА.

2022. 132с. URL:https://fpk.in.ua/images/biblioteka/4bac_finan/Dolinskyu.-Finansovyy-ryzyk-menedzhment-2022_compressed.pdf.

10. Домбровська С.О. Вплив фінансового ризику на систему управління фінансовими ресурсами підприємств. Вісник соціально-економічних досліджень. 2016. №2. С. 184-193.

11. Дронь М.А. Аудит визначення розміру кредитного ризику за кредитними операціями банку. Теоретичні і прикладні аспекти обліку, оподаткування та аудиту у сучасних умовах господарювання: колективна моногр. / За заг.ред.Бобиля В.В. Дніпро: Видавець Біла К.О. 2019. С.86-92.

12. Дронь М.А. Стратегія управління фінансовими ризиками в умовах кризи: дис. док-ра. філософ. Український державний університет науки і технології. Дніпро. 2022. URL: <https://crust.ust.edu.ua/items/cfad6afc-aaa4-4711-a196-364e3ce5e846>.

13. Дьяченко Я.Я. Удосконалення системи управління ризиками інвестиційних проектів. Наукові праці НДФІ. 2018. №4 (85). С. 17-22. URL: https://npndfi.org.ua/docs/NP_18_04_017_uk.pdf

14. Жердецька Л. В., Городинський Д. І. Розвиток банківських технологій: загрози та можливості для банків. Економіка та суспільство. 2017. Вип.10. С.583-588.

15. Журавльова Т.О., Войневич Ю.С. Напрями удосконалення ризик-менеджменту банку. 2021. С.43-46. URL: <http://dspace.onu.edu.ua:8080/bitstream/123456789/32015/3/43-46.pdf>

16. Заруба О.Д. Банківський менеджмент та аудит: підручник. Київ: «Видавництво «Лібра».1996. 224с.

17. Іванилова О.А. Впровадження системи ризик-менеджменту в діяльність комерційних банків. Інвестиції : практика та досвід. 2017. №7.С.33-36.

18. Камінський А.Б. Ризик-менеджмент : проблематика розвитку. Наукові записки НаУКМА. Економічні науки. 2017.Вип.21. Том 2.С.52-59.

URL:<https://ekmair.ukma.edu.ua/server/api/core/bitstreams/cb01f824-63e3-4283-9d5e-4e71ecd83e67/content>

19. Карась О.О. Специфіка системи управління ризиками в банківській сфері. Електронний журнал «Ефективна економіка». 2015. №3.

20. Коваленко Г.С. Внутрішній аудит в системі ризик-менеджменту. «Розвиток обліку та аудиту як основи інформаційно-аналітичної системи підприємства: колективна монографія». / За ред. Меховича С.А., Матросової В.О., Єршової Н.Ю. Харків: НТУ «ХПІ». 2011. С.247-257.

21. Коваленко В.В. Управління ризиком ліквідності банку в умовах фінансової нестабільності. Електронний науковий фаховий журнал «Ефективна економіка». 2020. №7.
URL:http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/7_2020/14.pdf

22. Коваленко Д.І. Організація антикризового управління в банківському секторі економіки. Вісник Переяслав-Хмельницького держ.технол.універ-ту.ім.Г. Сковороди. 2018. Вип.20(2). С.288-296.

23. Кльоба Л.Г. Фінансова безпека і ризики банківської інвестиційної діяльності. Інвестиції:практика та досвід. 2016. №12. С. 6-12.

24. Коваленко В.В., Сівкова К.О.. Розвиток системи ризик-менеджменту банків в умовах цифрової економіки. С.123-138.

25. Корват О.В., Бородін С.В. Ризик-менеджмент в управлінні кредитним портфелем банку. Інфраструктура ринку. 2018. № 25.С.689-694.
URL: http://www.market-infr.od.ua/journals/2018/25_2018_ukr/116.pdf.

26. Кузьмак О.М. Принципи банківського ризик-менеджменту. Фінансова система України.Наукові записки. Серія «Економіка».2011. Вип. 16. С.384-388. URL:<https://eprints.oa.edu.ua/id/eprint/7055/1/53.pdf>

27. Кузьмін О. Є. Управління ризиками в системі процесно-структурованого менеджменту. Електронний журнал «Ефективна економіка». 2011. №4. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=530>.

28. Куцик П.О., Васильців Т.Г., Сороківський В.М., Стефаняк В.І., Сорокінська М.В. Управління фінансовими ризиками: навчальний посібник. Львів: Растр-7. 2016. 318с.
29. Лисенко О.В., Бадзим О. С. Удосконалення процесу управління ризиками в банку. Формування фінансових відносин в Україні. Макроекономічні аспекти сучасної економіки. 2017. №3(190) С.7-12
30. Макаренко Ю. П. Управління фінансовими ризиками банків: монографія / Макаренко Ю. П., Бобиль В.В. Дніпропетровськ: Герда. 2014. 266 с.
31. Мороз А.М., Савлук М.І., Пуховкіна М.Ф. Банківські операції. К.: Лібра, 2015. 341с.
32. Офіційний сайт НБУ. 2022. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/yakimi-budut-sistemi-upravlinnya-rizikami-vnutrishnogo-kontroly>.
33. Павлишин І.О. Фінансовий ризик-менеджмент комерційного банку: класифіація та оцінка ризиків. Інвестиції: практика та досвід. 2016.№10.С. 39-42. URL:http://www.investplan.com.ua/pdf/10_2016/10.pdf.
34. Павлюк О.О. Сучасні підходи в ризик-менеджменті банків. Глобальні та національні системи. Миколаїв.ун-т ім.В.О.Сухомлинського. 2016. Вип.10. С.101-105.URL:<http://global-national.in.ua/archive/10-2016/22.pdf>.
35. Положення «Про організацію системи управління ризиками в банках України та банківських групах» затв. .Постановою НБУ №64 від 11.06.2018р.
36. Постанова НБУ «Методика розрахунку коефіцієнта чистого стабільного фінансування (NSFR)», затв. від.24.12.20219 №1001-рш. URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v1001500-19#n11>.(
37. Потійко Ю. Теорія і практика управління різними видами ризиків у комерційних банках. Вісник НБУ. 2014. №4. С. 58-60.
38. Примостка Л.О. Фінансові деривативи: аналітичні та облікові аспекти: монографія. Київ:КНЕУ. 2011. 263с.

39. Скаско О.І. Удосконалення системи управління ризиками в банках України. Бізнес-Інформ. 2014. №1. С.274- 279.
40. Скоробогатова Н. Є., Товкачова А. С., Федоренко К. В. Методи управління економічними ризиками в умовах військового стану Збірник тез III Міжнарод. наук-практ. конференція «Бізнес, інновації, менеджмент: проблеми та перспективи», м.Київ, 08 грудня 2022 р. Київ: КПІ ім.Ігоря Сікорського. Вид-во: «Політехніка». 2022. С.195-196.
41. Спяк Г., Сас Б. Інформаційне забезпечення кредитної діяльності банку в контексті її оптимізації. Українська наука: минуле, сучасне, майбутнє: щорічник. / За ред. Лазаровича М.В. Тернопіль: ТНЕУ. 2014. Вип.19: у 2-х ч. Ч.1. С. 146-154.
42. Станіславчук Н.О. Ризик-менеджмент у інвестиційній діяльності банку в умовах нестабільності фінансових відносин. 2017.URL:<https://dspace.udpu.edu.ua/bitstream/6789/6861/1/Stanislawchuk%20>.
43. Старостін А.О., Краченко В.А. Ризик-менеджмент: теорія і практика: навчальний посібник. Київ: ІВЦ. «Видавництво «політехніка».20014.200с.
44. Тарасевич Н.В. Актуальні аспекти формування системи ризик-менеджменту в банках України. Modern Economics. 2020. №21.С.213-218.DOI: [https://doi.org/10.31521/modecon.V21\(2020\)-33](https://doi.org/10.31521/modecon.V21(2020)-33).
45. Тимків А.О. Система ризик-менеджменту в інвестиційній діяльності банку: дисертац. канд. економ. наук: 08.00.08 «Гроші, фінанси і кредит». Тернопіль:ТНЕУ. 2011. 225с. URL: <http://dspace.wunu.edu.ua/handle/316497/1460>.
46. Тимків А.О. Становлення ризик-менеджменту в інвестиційній діяльності комерційних банків в Україні. Наукові записки. Серія «Економіка». 2011. Вип.17. С 398-404.
47. Третяк Д.Д., Душейко П.А. Теоретичний аспект ризик-менеджменту банку . «Економіка і держава». 2022. №1. С.100-107. URL:<http://www.economy.in.ua/?op=1&z=5108&i=17>.

48. Фатюха В., Подоляк О. Удосконалення методів управління прибутковістю банків. Економічний аналіз. 2013. Вип.12. Ч.2. С 111-116.
49. Халатур С.М., Шевченко О.Ю. Фінансовий ризик-менеджмент комерційного банку. «Інвестиції:практика та досвід». 2024. №1. С.
50. Цимбал Л.М. Управління ризиками банку. 2022. URL:<http://repository.hneu.edu.ua/bitstream/123456789/28307/1/>.
51. Чмутова І.М., Тисячна Ю.С. Управління процесами відтворення у виробничій і фінансовій сферах: монографія. Харків:ХНЕУ. 2013. 414с.
52. Шевченко І.Р. Управління фінансовими ризиками державного банку АТ «Ощадбанк». 2021. URL:<https://dspace.znu.edu.ua/jspui/handle/12345/5853>.
53. Шкляр А.І. Класичний банкінг: напрями трансформації в умовах технологічної революції. Український соціум. 2018. №1 (64). С.49-58.
54. Шульга Н.П., Міщенко В.І., Анісімова Л.Л. Інтегрована система управління ризиками банку : монографія / За заг.ред. Шульги Н.П. Київ: КНТЕУ. 2018. 440с.
55. Derevianko P. S. (2018), Bank risk management in the face of financial uncertainty. January. Conference: Trends in the development of science and education. DOI:10.18411/lj-10-2018-82.